

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

(LOMCE)

DEPARTAMENTO DE XEOGRAFÍA E HISTORIA

Curso 2022/23

PROFESORADO	MATERIA/ MÓDULO	NIVEL
Antonio Varela Padín	Xeografía e Historia (2 grupos) Xeografía e Historia (2 grupos)	4º ESO 2º ESO
Adrián Rodríguez Rodríguez	Historia de España (2 grupos)	2º Bacharelato

ÍNDICE

- 1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN**
- 2. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE** (concreción que recolla a relación dos estándares de aprendizaxe avaliáveis da materia)
- 3. OBXECTIVOS** (concreción dos obxectivos para cada curso).
- 4. ESTÁNDARES AVALIABLES** (concreción para cada estándar avaliábel de temporalización, grao mínimo de consecución para superar a materia, e procedementos e instrumentos de avaliación)
- 5. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS**
- 6. MATERIAIS, FERRAMENTAS E RECURSOS DIDÁCTICOS**
- 7. CRITERIOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN**
- 8. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE.**
- 9. ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES**
- 10. PROCEDEMENTOS PARA ACREDITAR AO ALUMNADO OS COÑECEMENTOS NECESARIOS PARA DETERMINADAS MATERIAS DO BACHARELATO** (se é o caso).
- 11. AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS E COLECTIVAS** (deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados)
- 12. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE**
- 13. ELEMENTOS TRANSVERSAIS** (concreción dos elementos transversais que se traballarán no curso que corresponda).
- 14. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES** (indicar ver Plan Anual de AACCEE).
- 15. REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA** (mecanismos propostos en relación cos resultados académicos, con indicadores de logro, e procesos de mellora).
- 16. ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR** (indicar ver Plan Lector).
- 17. ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PLAN TIC** (indicar ver Plan TIC).

2.INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

2.1 Introducción.

O Departamento de Xeografía e Historia do IES “Terra de Trasancos” de Narón está constituído neste curso académico 2022/23 polos seguintes membros:

-D. Antonio Varela Padín, P.E.S. con destino definitivo, que imparte as materias de Ciencias Sociais – Xeografía e Historia – dous grupos de 2º ESO (6 horas); as Ciencias Sociais - Historia – en dous grupos de 4º ESO (6 horas).

D. Adrián Rodríguez Rodríguez-,P.E.S. con destino definitivo , que imparte as materias de Ciencias Sociais – Xeografía e Historia - nos tres grupos de 3º ESO (9 horas); a Historia de España nos dous grupos de 2º Bacharelato (6 horas)

2.2 Contextualización

a) SITUACIÓN:

O Instituto de Ensino Secundario Terra de Trasancos é un centro do Concello de Narón (A Coruña) de titularidade pública. Atópase no lugar de Camiño Real S/N e o acceso principal ao centro resólvese dende a Estrada de Cedeira. A distancia do IES aos núcleos urbanos do concello, así como a procedencia dos alumnos, fai que estes utilicen para o acceso ao centro transporte escolar, e, no caso dos alumnos de ciclos, transporte privado cando o seu horario lectivo non coincide co do resto dos alumnos. Este feito supón un condicionante na actividade do centro, pois, na práctica, o desenvolvemento de calquera actividade fóra do horario lectivo implica o desprazamento dos participantes polos seus propios medios sen que exista nin sequera transporte colectivo público nas proximidades.

Os rapaces adscritos ao noso centro proveñen a súa maioría do CEIP Gándara e en menor medida do CPR Santiago Apostol e do CEIP Jorge Juan.

b) DISTRIBUCIÓN DO CENTRO:

O centro ocupa unha parcela de aproximadamente 14.000 m². en dous edificios independentes en torno a un espazo central aberto e pista polideportiva. O edificio principal está ocupado por aulas, departamentos, a administración e outros locais secundarios, servindo de acceso principal ás instalacións do centro. A través deste edificio chegamos a outro menor, onde atopamos un taller de Tecnoloxía e dous de Electrónica O centro dispón dun Ximnasio, pero as clases de educación física impártense, a maior parte das veces, entre o polideportivo municipal As Lagoas e no Ximnasio do instituto.

Os edificios sinalados dispoñen de espazos abertos e cubertos, nunha superficie aproximada de 350 metros cadrados.

c) OFERTA EDUCATIVA NO CENTRO:

O centro imparte os seguintes ensinós:

- Educación Secundaria Obrigatoria. Comprende catro cursos, con alumnos entre doce e dezaseis anos de idade. O noso obxectivo fundamental nestes cursos é que os alumnos e alumnas adquiran os elementos básicos da cultura; formalos como cidadáns responsables; desenvolver hábitos de estudo e de traballo e prepararlos para a súa incorporación a estudos posteriores. Alén disto a atención á diversidade nesta etapa supón un principio fundamental para nós.

- Formación Profesional Básica. Impártense no noso centro dúas modalidades de Fp Básica: Comercio e Electrónica. O noso principal obxectivo é que os rapaces que participan neste programa alcancen a preparación e titulación que lles abra as portas a outros estudos superiores.

- Bacharelato. Comprende dous cursos, entre os dezaseis e dezaioito anos de idade. No noso centro, impártense dúas modalidades de Bacharelato: o Bacharelato de Ciencias e o Bacharelato de Humanidades e Ciencias Sociais. Nesta etapa intentamos que a oferta sexa adecuada para a educación posterior que os alumnos van realizar.

- Ciclos Formativos. Ofértanse os Ciclo Medio de Xestión Administrativa e o Ciclo Superior de Administración e Finanzas. O nos obxectivo é que os alumnos alcancen a capacitación necesaria para incorporarse ao mundo laboral, ademais fomentamos as prácticas no estranxeiro para os alumnos de Ciclo Superior participando no programa Erasmus +.

d) ALUMNADO E FAMILIAS:

Os alumnos do centro proceden, maioritariamente, dun entorno urbano, o idioma que empregan nas súas relacións interpersoais é o castelán, aínda que empregan tamén o galego sen dificultade.

A relación coas familias é, en xeral, moi boa mantendo unha comunicación fluída co centro.

O Índice Socioeconómico e Cultural (ISEC) utilizado como elemento definatorio do contexto dos centros sitúanos nun nivel medio.

3. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

O artigo 2 do Real Decreto 126/2014, en consonancia coa recomendación do Parlamento Europeo e do Consello do 18 de decembro do 2006, ademais de definir o currículo e os seus elementos, enumera as competencias daquel, indicando no artigo 6b) a súa definición: “as competencias clave son aquelas que todas as persoas precisan para a súa realización e desenvolvemento persoal, así como para a cidadanía activa, a inclusión social e o emprego”. Identifícanse sete competencias clave esenciais para o benestar das sociedades europeas, o crecemento económico e a innovación, e descríbense os coñecementos, as capacidades e as actitudes esenciais vinculadas a cada unha delas».

As competencias clave do currículo son as seguintes:

- Competencias sociais e cívicas (CSC).
- Conciencia e expresións culturais (CCEC).
- Competencia dixital (CD).
- Comunicación lingüística (CCL).

- Aprender a aprender (CAA).
- Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).
- Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).

As materias da área de ciencias sociais unen ao carácter instrutivo o contextualizador, axudando a centrar unha información dentro dunha perspectiva social; por iso a área de ciencias sociais resulta fundamental para o desenvolvemento da **competencia social e cívica**, posto que facilita as relacións dentro dun modelo de sociedade cada vez máis plural, e así mesmo a comprensión da realidade social. É ben coñecido o papel que as ciencias sociais xogaron na conformación das identidades sociais e territoriais. Na medida en que constrúen as categorías de tempo e espazo social permiten a construción de tempo e espazo persoal no alumnado. Pero, para que estas categorías se traduzan no desenvolvemento dunha competencia social democrática e possibiliten unha interacción responsable co medio, teñen que incorporar a visión de que o mundo en que vivimos é froito das decisións que tomaron os nosos antepasados máis ou menos libremente. Esta visión permitiralle ao alumnado adquirir a conciencia de que o futuro está condicionado polas nosas decisións e actuacións, e adoptar, polo tanto, unha posición comprometida e responsable ante este.

O Departamento de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia concreta o desenvolvemento desta competencia nos seguintes aspectos:

- ▶ Cooperación cos compañeiros en todo tipo de traballos e tarefas.
- ▶ Respetto en todo momento cara ás opinións alleas.
- ▶ Coidado con respecto ao material propio e, especialmente, ao de uso común.
- ▶ Adopción de posturas e actitudes tendentes a desenvolver os hábitos de convivencia democrática nas relacións persoais.
- ▶ Actitude responsable e solidaria co medio ambiente.

A competencia de conciencia e expresión culturais supón apreciar, comprender e valorar as diferentes manifestacións culturais e artísticas materiais e inmateriais, utilízalas para o enriquecemento persoal e estimálas como elementos do patrimonio cultural de que dispoñemos e que resulta necesario preservar. A contribución da área concrétese mostrando respecto cara o patrimonio cultural mundial nas súas distintas vertentes (artístico-literaria, etnográfica, científico-técnica...), e cara as persoas que contribuíron ao seu desenvolvemento; expresando sentimentos e emocións desde códigos artísticos; valorando a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultura; e apreciando a beleza das distintas expresións artísticas así como as manifestacións de creatividade y gusto pola estética no ámbito cotián.

O Departamento de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia concreta o desenvolvemento desta competencia nos seguintes aspectos:

- ▶ Comprensión das obras de arte como expresión de beleza e manifestación dunha época (símbolo dun poder político, vehículo de propaganda...)
- ▶ Creatividade na presentación de traballos e na realización de actividades.

No mundo actual é innegable a importancia que ten **a competencia dixital** para a comprensión dos fenómenos sociais e históricos. Poder contar con certas habilidades para buscar, obter, procesar e comunicar a información e transformala en coñecemento. As TIC resultan imprescindibles na sociedade da información en que vivimos, aumentan as posibilidades de comunicación e axilizan os intercambios, mesmo poden propiciar formas de traballo cooperativo que abarquen espazos físicos e sociais cada vez máis amplos, que son precisamente os que interesa coñecer desde esta área. En todo caso, debe insistirse en que a información é preciso saber utilízala, xa que por si mesma non produce unha forma axeitada de coñecemento, por iso, é necesario

comprenderla e integrala nos esquemas previos de coñecemento e, así mesmo, capacitarse para a transmisión desta información do xeito máis eficaz posible.

O Departamento de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia concreta o desenvolvemento desta competencia nos seguintes aspectos:

- ▶ Selección do uso das distintas fontes procedentes de Internet segundo a súa fiabilidade
- ▶ Elaboración de información propia derivada de información obtida a través de medios tecnolóxicos
- ▶ Utilización dos distintos canais de comunicación audiovisual para transmitir informacións diversas
- ▶ Manexo de ferramentas dixitais para a construción de coñecementos
- ▶ Aplicación de criterios éticos no uso da tecnoloxía.

Na medida en que a linguaxe é un vehículo imprescindible de comunicación no proceso de ensinanza aprendizaxe, a **competencia en comunicación lingüística** resulta imprescindible. A lingua é o principal instrumento para organizar o pensamento, para aprender e para explicar. Co discurso é posible describir, narrar, disertar e argumentar, e así mesmo, adquirir un vocabulario preciso e específico das ciencias sociais que deberá asumir o alumnado, como tamén a capacidade para utilizalo e xeneralizalo correctamente.

O Departamento de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia concreta o desenvolvemento desta competencia nos seguintes aspectos:

- ▶ Comprendendo sentido dos diferentes tipos de textos escritos e orais que resultan fundamentais como elementos de información social e histórica;
- ▶ Exposición coherente e razoada por vía e oral e por vía escrita argumentándoas ideas con rigor e precisión.
- ▶ Utilización dos coñecementos sobre a lingua para buscar información e ler textos en calquera situación;
- ▶ Elaboración de textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou de materias diversas.
- ▶ Manexo axeitado das regras ortográficas.
- ▶ Definición precisa de conceptos relacionados coa materia, e diferenciación entre os mesmos.
- ▶ Orde, limpeza e lexibilidade no caderno.

A **Competencia en aprender a aprender** supón iniciarse na aprendizaxe e continua-la dun xeito autónomo e permite que o alumnado dispoña de habilidades ou de estratexias que lle faciliten a aprendizaxe ao longo da súa vida (busca, organización e recuperación da información,...) e que desenvolva a curiosidade por adquirir novos coñecementos, capacidades e actitudes que lle permitan desenvolverse e crecer como persoa. Neste sentido, esta materia debe fomentar no alumnado o desexo de indagar no pasado, no seu entorno e analizar e interpretar os fenómenos xeográficos, históricos e culturais, á vez que desenvolve a súa capacidade de aprender de xeito autónomo e permanente. Implica tamén que poda adaptarse crítica e reflexivamente aos cambios que podan producirse na súa vida, aplicándolles similares instrumentos aos empregados na análise da realidade social (histórica e xeográfica).

O Departamento de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia concreta o desenvolvemento desta competencia nos seguintes aspectos:

- ▶ Elaboración de mapas conceptuais, esquemas e sínteses.
- ▶ Elaboración de redaccións con carácter comprensivo como resposta a un tema ou a unha cuestión.

Esta área, como parte integrante das ciencias sociais, utiliza ferramentas que serven para describir, interpretar e predicir distintos fenómenos no seu contexto. Por tanto, **a competencia**

matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía desenvolveranse co uso de noções estatísticas básicas, escalas numéricas e gráficas, operacións matemáticas sinxelas, representacións gráficas,... En definitiva, o alumnado deberase facer consciente de que os coñecementos matemáticos, científicos e tecnolóxicos teñen unha aplicación real e funcional en moitos aspectos da súa propia realidade, capacitándolle para afrontar e resolver problemas da súa vida cotiá.

O Departamento de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia concreta o desenvolvemento desta competencia nos seguintes aspectos:

- ▶ Realización de representacións gráficas.
- ▶ Comprensión de conceptos matemáticos básicos
- ▶ Diferenciación entre os tipos de escala

A participación activa do alumnado nos procesos de toma de decisións que afecten á súa aprendizaxe (**competencia do sentido de iniciativa e espírito emprendedor**) favorecen a toma de conciencia no que respecta ao seu protagonismo no proceso de ensinanza-aprendizaxe. Trátase de potenciar a súa capacidade de transformar as súas ideas en accións, actuando con criterio e determinación, tomando decisións e asumindo os riscos e consecuencias futuras de ditas decisións. O Departamento de Ciencias Sociais, Xeografía e Historia concreta o desenvolvemento desta competencia nos seguintes aspectos:

- ▶ Participación nas actividades realizadas na aula.
- ▶ Busca continuada da superación individual das dificultades sendo constante no traballo
- ▶ Xestión do traballo en grupo coordinando tarefas e tempos
- ▶ Xeración de conclusións propias a partir dos coñecementos previos dun tema
- ▶ Mostra de iniciativa para promover accións novas
- ▶ Asunción de riscos no desenvolvemento de tarefas ou proxectos.

4. OBXECTIVOS

4.1. EDUCACIÓN SECUNDARIA

A Educación Secundaria Obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e as alumnas as capacidades que lles permitan:

a) Asumir responsablemente os seus deberes , coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos , exercitarse no diál ogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes , como valores comúns dunha sociedade plural , e prepararse para o exercicio da cidadaníademocrática.

b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina , estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñandiscriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.

d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súasrelacións coas demais persoas , así como rexeitar a violencia , os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información , para adquirir novos coñecementos con sentido crítico . Adquirir unha preparaciónbásica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a co municación.

- f) Concibir o coñecementocientífico como un saber integrado , que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo , a participación , o sentido crítico , a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender , planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección , oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas , e iniciarse no coñecemento , na lectura e no estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada .
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural . Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega , ou a outras culturas do mundo.
- m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas , respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais , e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade . Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde , o consumo , o coidado dos seres vivos e o medio ambiente , contribuindo á súa conservación e á súa mellora.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas , utilizando diversos medios de expresión e representación .
- ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico , cultural, histórico e artístico de Galicia , participar na súa conservación e na súa mellora , e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas , desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia , e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe , que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona .

4.1.1 XEOGRAFÍA E HISTORIA 2º ESO

- Coñecer os trazos fundamentais dos reinos xermanos, imperio bizantino, islam e imperio carolinxio.
- Explicar o concepto de feudalismo e analizar as características da sociedade feudal.
- Coñecer a estrutura básica da igrexa medieval as súas institucións principais
- Describir o concepto de cristiandade e a súa expansión ao longo da Idade Media, analizando as causas e consecuencias deste proceso.
- Coñecer as características principais da arquitectura, a escultura e a pintura románicas.
- Analizar os cambios económicos e políticos que ocorreron en Europa a partir do SXIII.
- Describir as causas por que renaceron as cidades e explicar como vivían e traballaban os seus habitantes (burguesía).

- Valorar a importancia cultural e social das universidades medievais.
- Coñecer as características principais da arquitectura, a escultura e a pintura gótica.
- Coñecer o ámbito espacial de Al-Andalus, etapas, organización social, política, económica e as principais manifestacións artísticas.
- Localizar os reinos cristiáns que se formaron no norte da península ibérica trala conquista musulmá e explicar o proceso de formación e a súa expansión cara ó sur.
- Coñecer os principais trazos de organización política, económica e social das Coroas de Castela e Aragón.
- Coñecer os principais trazos de organización política, económica, social e cultural de Galicia na Idade Media.
- Aplicar o vocabulario histórico e artístico correctamente no seu contexto.
- Identificar en mapas físicos as principais unidades de relevo e os accidentes xeográficos de España e de Galicia.
- Identificar nun mapa por onde se estenden o medio natural oceánico e o mediterráneo.
- Recoñecer os trazos característicos dos diferentes espazos bioclimáticos de España
- Analizar a evolución da poboación mundial ao longo da historia diferenciando os sucesivos réximes demográficos
- Localizar no mapa mundial os principais focos de concentración demográfica.
- Comprender a importancia das distintas taxas demográficas para o estudo da dinámica e da estrutura da poboación.
- Interpretar as pirámides de poboación e diferenciar os seus diversos tipos identificándoos coas distintas etapas na evolución demográfica.
- Explicar o que son os movementos migratorios e distinguir os seus tipos.
- Analizar as causas que explican as migracións así como os efectos positivos e negativos das mesmas tanto nos países de saída dos inmigrantes coma nos países de chegada.
- Coñecer os principais movementos migratorios do pasado e do presente e analizar as súas semellanzas e diferenzas. Preocuparse pola situación dos inmigrantes ilegais e os refuxiados.
- Situar no mapa mundial as cidades máis poboadas do mundo, relacionándoas co seu grao económico.
- Recoñecer os distintos tipos de cidades que existen no continente europeo.

4.1.2 HISTORIA 4º ESO

- Recoñecer os principios económicos, sociais e políticos do sistema do Antigo Réxime
- Coñecer, analizar e valorar os cambios que, no ámbito político, social, económico e intelectual, caracterizan a modernidade europea e internacional, relacionándoos cos propios da historia de España e de Galicia.
- Enumerar as transformacións do século XVIII, incidindo nas propias do reformismo borbónico en España
- Distinguir os cambios políticos que conducen á crise do Antigo Réxime e ás revolucións liberais, así como a súa repercusión en España e Galicia, destacando as dificultades para a construción do estado liberal
- Entender que as transformacións económicas, sociais e culturais que acompañan a Revolución industrial son as causantes do protagonismo de Europa durante a época do imperialismo, analizando as súas consecuencias e o seu declive.

- Analizar e comprender os factores que levan ás tensións e conflitos na primeira metade do século XX .
- Coñecer o proceso da creación do novo modelo de Estado soviético a partir da monarquía tsarista, coas características fundamentais de cada etapa política.
- Determinar os cambios políticos que transformaron o mapa europeo como consecuencia da I Guerra Mundial
- Ser capaces de recoñecer os trazos que son comúns ós réximes totalitarios(fascismo e nazismo), relacionándoos coa situación presente a través de imaxes e información documental
- Comprender as profundas transformacións operadas despois da II Guerra Mundial, destacando a división do mundo en bloques e as características esenciais de cada un deles, o proceso de integración europea e os problemas derivados da descolonización.
- Analizar os cambios máis recentes operados no panorama político internacional, identificando, valorando e debatendo de modo crítico os principais problemas morais do mundo actual, así como as diferentes posicións éticas que manifestan.
- Realizar gráficas sobre feitos demográficos ou económicos a partir de datos, interpretando a traxectoria reflectida neles e as causas ou consecuencias polas que se produciron
- Analizar textos, mapas ou imaxes históricas, comprendendo as ideas principais e o contexto histórico do que aparece representado.
- Achegarse a certos acontecementos ou personaxes a través da información obtida por distintos medios
- Aplicar o vocabulario histórico e artístico correctamente no seu contexto.

4.2. BACHARELATO

Con respecto aos **obxectivos xerais do Bacharelato**, a materia de Historia do Mundo Contemporáneo debe contribuír a desenvolver no alumnado, dun modo específico e prioritario, as capacidades que lle permitan:

a.- Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos

humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.

b.- Consolidar unha madureza persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.

c.- Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.

d.- Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

e.- Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.

f.- Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.

h.- Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.

En menor medida, de forma menos intensa, tamén os seguintes:

l.- Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.

m.- Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.

n.- Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.

p.- Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado

4.2.1 HISTORIA DE ESPAÑA. 2º BACHARELATO.

● Comprender que a interpretación do pasado é o resultado de proxectar sobre este os nosos propios condicionamentos ideolóxicos, éticos e culturais do presente.

● Descubrir os procesos e mecanismos básicos que rexen o funcionamento da dinámica histórica, empregando este coñecemento para a mellor comprensión das sociedades actuais.

● Distinguir e valorar os signos permanentes dos procesos de transformación e cambio nas diferentes etapas históricas, analizando secuencialmente o nacemento dos problemas, as diferentes tentativas de solución e a súa pervivenza nos nosos días.

● Identificar e analizar as interrelacións existentes entre os feitos económicos, sociais, políticos e culturais que condicionan a traxectoria histórica de España e de Galicia, así como o papel que os individuos e os grupos desempeñan nela, asumindo que a súa evolución é o resultado de complexos e longos procesos de cambio que se proxectan no futuro.

● Adquirir unha visión de conxunto da evolución histórica de España e de Galicia, situando este proceso no contexto europeo e mundial.

● Identificar, analizar e explicar, situándoos no tempo e no espazo, os feitos, personaxes, problemas, etapas e procesos máis significativos e relevantes do devir histórico, común e diverso, de España e de Galicia.

● Expresar razoadamente ideas propias sobre os aspectos esenciais da evolución histórica de España e de Galicia, utilizando unha terminoloxía axeitada e específica dos conceptos e outros elementos estudados.

● Consolidar actitudes e hábitos de tolerancia e solidariedade entre os diversos pobos de España, respectando e valorando positivamente os aspectos comúns e as diferenzas, tendo en conta a posibilidade de pertencer de maneira simultánea a máis dunha identidade colectiva.

5. PROGRAMACIÓNS POR NIVEIS, ATENDENDO A ESTÁNDARES , CONTIDOS CURRICULARES, CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES, MÍNIMOS ESIXIBLES, COMPETENCIAS E TEMPORALIZACIÓN

5.1. PROGRAMACIÓN DE XEOGRAFÍA E HISTORIA (2º ESO).

Unidade 1: O inicio da Idade Media

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 2. O ESPAZO HUMANO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poboación europea: distribución e evolución. <p>BLOQUE 3. A HISTORIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia. • Cambio e continuidade. • Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media). • Caída do Imperio Romano en Occidente: división política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánicos. • Feudalismo. • Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de Al-Andalus e dos reinos cristiáns. • Reconquista e repoboación. • Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a ‘Peste Negra’ e as súas consecuencias. • Arte románica, gótica e islámica. • Vocabulario histórico e artístico. 	<p>B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación.</p> <p>B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.</p> <p>B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p> <p>B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p> <p>B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a dificultade da falta de fontes históricas neste período.</p> <p>B3.7. Describir a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos.</p> <p>B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais.</p> <p>B3.11. Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais.</p> <p>B3.12. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación.	B2.2.1. Explica as características da poboación europea.	<ul style="list-style-type: none"> Localiza nun mapa os distintos pobos xermanos que invadiron o Imperio romano e se asentaron no continente europeo. 	CAA CCL CSC CD
B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	B3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	<ul style="list-style-type: none"> Utiliza internet e outras fontes para obter información sobre o legado dos pobos xermanos e musulmáns. 	CSC CCEC
B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	B3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa no tempo e recoñece nun mapa histórico os distintos reinos en que se fragmentou o Imperio romano de Occidente. 	CSC CMCCT
	B3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	<ul style="list-style-type: none"> Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña do tempo. 	CSC CMCCT
B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	B3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	<ul style="list-style-type: none"> Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégao axeitadamente. 	CSC CCL
B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a dificultade da falta de fontes históricas neste período.	B3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.	<ul style="list-style-type: none"> Utiliza internet e outras fontes para obter información sobre distintos elementos que caracterizan a Alta Idade Media en Europa. 	CSC CAA
B3.7. Describir a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos.	B3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos.	<ul style="list-style-type: none"> Compara as características socio-económicas romanas coas dos reinos xermánicos. Comprende e explica a organización territorial e 	CSC CAA

		<p>política dos reinos xermanos.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Coñece a organización social e económica, a cultura e a arte do reino visigodo. • Coñece a organización social e económica, a cultura e a arte do Imperio bizantino. 	
<p>B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais.</p>	<p>B3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Comprende e explica a orixe do islam, os fundamentos da relixión islámica e a expansión do islam ao longo da Idade Media. • Interpreta mapas e liñas do tempo que describen a expansión do islam na Idade Media. • Analiza a organización política, a sociedade, a cultura e a vida cotiá no Imperio islámico durante a Alta Idade Media. 	<p>CSC CCEC</p>
<p>B3.11. Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais.</p>	<p>B3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Comprende a situación de crise que comezou a sufrir o Imperio romano no século III que favoreceu as invasións xermanas. 	<p>CSC</p>
<p>B3.12. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media.</p>	<p>B3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Describe algunhas características da arte visigoda, bizantina e islámica. 	<p>CSC CCEC CCL</p>

Unidade 2: A Europa feudal

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 2. O ESPAZO HUMANO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poboación europea: distribución e evolución <p>BLOQUE 3. A HISTORIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia. • Fontes históricas. • Cambio e continuidade: 	<p>B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación.</p> <p>B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.</p> <p>B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.</p> <p>B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media). • Feudalismo. • Vocabulario histórico e artístico. 	<p>certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p> <p>B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p> <p>B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a dificultade da falta de fontes históricas neste período.</p> <p>B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.</p>
--	--

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación.	B2.2.1. Explica as características da poboación europea.	<ul style="list-style-type: none"> • Localiza nun mapa as migracións de viquingos, maxiars e sarracenos, pobos que invadiron distintos reinos e se sentaron no continente europeo. 	CAA CCL CSC CD
B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	B3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son heranza do pasado.	<ul style="list-style-type: none"> • Utiliza internet e outras fontes para obter información sobre distintos elementos que herdamos da época feudal. 	CSC CCEC
B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.	B3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	<ul style="list-style-type: none"> • Compara varios textos sobre as cruzadas analizando a súa procedencia e os diferentes puntos de vista que representan. 	CSC CAA
B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	B3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	<ul style="list-style-type: none"> • Sitúa no tempo e en distintos mapas históricos o Imperio Carolinxio e as invasións dos viquingos; dos maxiars; e dos sarracenos. 	CSC CMCCT
B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	B3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégao axeitadamente. 	CSC CCL
B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer	B3.6.1. Utiliza as fontes históricas e	<ul style="list-style-type: none"> • Utiliza internet e outras fontes para obter información sobre 	CSC CAA

a dificultade da falta de fontes históricas neste período.	entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.	distintos elementos que caracterizan a Alta Idade Media en Europa.	
B3.8.1 Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.	B3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	<ul style="list-style-type: none"> Entende as relacións de dependencia do vasalaxe. Coñece e describe as características dos distintos estamentos da sociedade feudal: a nobreza, os campesiños e o clero, e as relacións entre eles. 	AA CSC
	B3.8.2 Comprender a influencia da Igrexa na sociedade feudal.	<ul style="list-style-type: none"> Comprende a influencia da Igrexa na sociedade medieval. 	AA CSC

Unidade 3: O desenvolvemento das cidades na Idade Media

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 2. O ESPAZO HUMANO</p> <ul style="list-style-type: none"> Poboación europea: distribución e evolución <p>BLOQUE 3. A HISTORIA</p> <ul style="list-style-type: none"> Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia. Cambio e continuidade. Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media). Feudalismo. Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a ‘Peste Negra’ e as súas consecuencias. <p>Vocabulario histórico e artístico.</p>	<p>B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás migracións e políticas de poboación.</p> <p>B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.</p> <p>B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p> <p>B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p> <p>B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a dificultade da falta de fontes históricas neste período.</p> <p>B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.</p> <p>B3.11. Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás migracións e políticas de poboación.	B2.2.1. Explica as características da poboación europea.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza nun mapa as rutas comerciais que se abriron no século XII que propiciaron os movementos da poboación europea. 	CAA CCL CSC CD
B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	B3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	<ul style="list-style-type: none"> Utiliza internet e outras fontes para obter información sobre distintos elementos que herdamos dos séculos finais da Idade Media. 	CSC CCEC
B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	B3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa no tempo a guerra dos Cen Anos e o Cisma de Occidente analizando as súas consecuencias. 	CSC CMCCT
	B3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	<ul style="list-style-type: none"> Realiza o mapa histórico de Europa no século XIV 	CSC CMCCT
B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	B3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	<ul style="list-style-type: none"> Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégaos axeitadamente. 	CSC CCL
B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a dificultade da falta de fontes históricas neste período.	B3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado.	<ul style="list-style-type: none"> Describe a vida na cidade medieval. Entende a importancia do desenvolvemento do comercio no renacemento urbano Coñece as funcións dun gremio e as categorías profesionais nas que se divide 	CSC CAA
B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.	B3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza a evolución dos grupos sociais propiciada polo auxe das cidades en Europa a partir do século XI. 	CSC
B3.11. Entender o	B3.11.1. Comprende o	<ul style="list-style-type: none"> Comprende a situación de crise 	CSC

concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais.	impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades europeas.	que padeceron as sociedades medievas europeas propiciada polas malas colleitas, as guerras e a peste.	
---	--	---	--

Unidade 4: A cultura e a arte na Idade Media

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 3. A HISTORIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fontes históricas. • Cambio e continuidade. • Arte románica, gótica e islámica. • Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia. • Vocabulario histórico e artístico. 	<p>B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.</p> <p>B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.</p> <p>B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p> <p>B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p> <p>B3.11. Valorar o papel desempeñado polas escolas e universidades na expansión cultural.</p> <p>B3.12. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	B3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	<ul style="list-style-type: none"> • Utiliza internet e outras fontes para obter información sobre distintos elementos que herdamos do románico e do gótico. 	CSC CCEC
B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.	B3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	<ul style="list-style-type: none"> • Describe unha igrexa románica e unha escultura gótica analizando fotografías dos monumentos. 	CSC CAA

B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación	B3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa no tempo e reconece nas imaxes e nas fotografías distintas obras e monumentos da arte románica e gótica. 	CSC CMCCT
B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	B3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	<ul style="list-style-type: none"> Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégaos axeitadamente. 	CSC CCL
B3.11. Valorar o papel desempeñado polas escolas e universidades na expansión cultural.	B3.11 Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a “Peste Negra” e as súas consecuencias.	<ul style="list-style-type: none"> Valora o papel desempeñado polas escolas e universidades na expansión cultural. 	CSC CCEC CCL
B3.12. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media.	B3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica.	<ul style="list-style-type: none"> Coñece as principais características da pintura, da escultura e da arquitectura románicas e góticas e comprende as funcións que cumpriron na Idade Media. 	CSC CCEC CCL

Unidade 5: Al-Andalus

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
BLOQUE 3. A HISTORIA <ul style="list-style-type: none"> Fontes históricas. Cambio e continuidade. Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de al-Andalus e dos reinos cristiáns. Reconquista e repoboación. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia. Vocabulario histórico e artístico. 	<p>B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.</p> <p>B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.</p> <p>B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p> <p>B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p> <p>B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns,</p>

XUNTA DE GALICIA

CONSELLERÍA DE EDUCACIÓN
E ORDENACIÓN UNIVERSITARIA

Camíño Real s/n
15570 Narón (A Coruña)
Tlf.: 881.938.159 Fax: 81.938.170
e-mail: ies.terra.trasancos@edu.xunta.es
web: www.edu.xunta.es/centros/iesterratrasancos

nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais.

B3.10. Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con al-Ándalus.

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	B3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado	<ul style="list-style-type: none"> Utiliza internet e outras fontes para obter información sobre distintos elementos que herdamos de al-Ándalus 	CSC CCEC
B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.	B3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	<ul style="list-style-type: none"> Describe como era a cidade de Medina Azahara analizando fotografías do xacemento arqueolóxico. Describe como eran a Alhambra e o Xeneralife analizando a imaxe. 	CSC CAA
B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	<p>B3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.</p> <p>B3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa en liñas do tempo e en distintos mapas históricos as sucesivas etapas da historia de al-Ándalus. 	CSC CMCCT
B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	B3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	<ul style="list-style-type: none"> Coñece os distintos grupos nos que se dividía a sociedade andalusí Explica os trazos políticos de al-Ándalus durante a época califal 	CSC CCL
B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais.	B3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior.	<ul style="list-style-type: none"> Estuda nun mapa histórico a vía de entrada dos musulmáns na península no século VIII e o territorio que abarcaba o califato no século X. 	CSC CCEC
	B3.9.2. Explica a importancia de al-Ándalus na Idade Media.	<ul style="list-style-type: none"> Comprende a importancia de al-Ándalus na Idade Media e estuda os monumentos arquitectónicos máis importantes desa época que quedan na península. 	CSC CCEC CMCCT CCL

B3.10. Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con al-Ándalus.	B3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiáns na Península Ibérica.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza nun mapa histórico o retroceso de al-Ándalus no século XII, no século XIII e a principios do século XIV. 	CSC CAA
---	---	--	------------

Unidade 6: Os reinos cristiáns hispánicos

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 3. A HISTORIA</p> <ul style="list-style-type: none"> Fontes históricas. Cambio e continuidade. Idade Media: concepto e subetapas (alta, plena e baixa Idade Media). A evolución dos reinos cristiáns e musulmáns. Feudalismo. Reconquista e repoboación. Arte románica, gótica e islámica. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia. Tempo histórico. Vocabulario histórico e artístico. 	<p>B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.</p> <p>B3.2.Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.</p> <p>B3.3.Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p> <p>B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).</p> <p>B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p> <p>B3.8.Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.</p> <p>B3.10.Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con al-Andalus.</p> <p>B3.12. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	B3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado.	<ul style="list-style-type: none"> Utiliza internet e outras fontes para obter información sobre a importancia do legado da Idade Media en España. 	CSC CCEC
B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.	B3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	<ul style="list-style-type: none"> Describe e diferencia distintos aspectos da economía e da organización política nas coroas de Castela e de Aragón 	CSC CAA
B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	B3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa no tempo e reconece en mapas históricos os territorios cristiáns hispánicos entre os séculos X e XIII 	CSC CMCCT
	B3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	<ul style="list-style-type: none"> Realiza liñas do tempo coas datas de nacemento e a duración dos reinos cristiáns e cos feitos históricos máis importantes. 	CSC CMCCT
B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	B3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	<ul style="list-style-type: none"> Identifica nunha imaxe personaxes e elementos de culturas diferentes. Utiliza internet para obter información sobre a convivencia de tres culturas na cidade de Toledo na Idade Media. 	CSC CMCCT
B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	B3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época.	<ul style="list-style-type: none"> Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégao axeitadamente. 	CSC CCL
B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.	B3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños.	<ul style="list-style-type: none"> Coñece e describe as características dos distintos estamentos da sociedade feudal nos reinos cristiáns hispánicos. 	CSC

Unidade 7: O estudo físico de España e Galicia

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Localización. • Características xerais do medio físico de España e de Galicia. • Medio físico de España: relevo e hidrografía. • Medio físico de Galicia: relevo e hidrografía. • Clima: elementos e factores. Diversidade climática da Península Ibérica e de Galicia. • Diversidade de paisaxes. Zonas bioclimáticas da Península Ibérica e de Galicia. • Medio natural e problemas ambientais en España. <p>BLOQUE 2. O ESPAZO HUMANO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diversidade de medios naturais en España e en Galicia. • Paisaxes no territorio español e galego. • Principais retos e problemas ambientais en España. 	<p>B1.2. Ter unha visión global do medio físico de España e de Galicia, e das súas características xerais.</p> <p>B1.3. Situar no mapa de España as unidades e os elementos principais do relevo peninsular, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.</p> <p>B1.4. Situar no mapa de Galicia as unidades e os elementos principais do relevo, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.</p> <p>B1.5. Coñecer e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español e galego.</p> <p>B1.6. Coñecer os principais espazos naturais de España e de Galicia.</p> <p>B1.7. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias.</p> <p>B2.8. Coñecer os principais espazos naturais protexidos a nivel peninsular e insular.</p> <p>B2.9. Identificar as principais paisaxes humanizadas españolas e galegas, e identificalas por comunidades autónomas.</p> <p>B2.10. Coñecer e analizar os problemas e os retos ambientais que afronta España, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B1.2. Ter unha visión global do medio físico de España e de Galicia, e das súas características xerais.	B1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego.	<ul style="list-style-type: none"> Identifica, rexistra e explica as características do medio físico de España e de Galicia. Elabora un informe sobre as Comunidades Autónomas de España. 	CAA CMCCT CD CCL
B1.3. Situar no mapa de España as unidades e os elementos principais do relevo peninsular, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.	B1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español.	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa, localiza e identifica nun mapa as principais unidades do relevo español. Completa un mapa físico de España. 	CAA CMCCT CD
	B1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España.	<ul style="list-style-type: none"> Describe as unidades do relevo español con axuda dun mapa físico e de imaxes. Localiza no mapa físico os ríos, os encoros e as concas hidrográficas de España; descríbeos e analiza as súas características. 	CAA CMCCT CD CCL
B1.4. Situar no mapa de Galicia as unidades e os elementos principais do relevo, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos.	B1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego.	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa, localiza e identifica nun mapa as principais unidades do relevo de Galicia. 	CAA CMCCT CD
	B1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia.	<ul style="list-style-type: none"> Explica e describe onde se sitúan os sistemas montañosos en Galicia. 	CAA CMCCT CD CCL
B1.5. Coñecer e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español e galego.	B1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España.	<ul style="list-style-type: none"> Identifica nun mapa por onde se estende o medio natural oceánico e o mediterráneo. Recoñece os trazos definitorios dos espazos bioclimáticos de España 	CAA CMCCT CD CCL
	B1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes.	<ul style="list-style-type: none"> Identifica na imaxe o medio natural co que se corresponde. 	CAA CMCCT CD
	B1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia.	<ul style="list-style-type: none"> Sinala os climas que se dan en Galicia. 	CAA CMCCT CD

B1.6. Coñecer os principais espazos naturais de España e de Galicia.	B1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia.	<ul style="list-style-type: none"> Identifica os espazos protexidos de Galicia. 	CAA CMCCT CD
B1.7. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias.	B1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con.	<ul style="list-style-type: none"> Explica a desertización. Analiza o mapa de risco de desertización en España. 	CAA CMCCT CD CCL
B2.8. Coñecer os principais espazos naturais protexidos a nivel peninsular e insular.	B2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles.	<ul style="list-style-type: none"> Identifica os espazos protexidos españois 	CAA CMCCT CSC CD CCL
B2.9. Identificar as principais paisaxes humanizadas españolas e galegas, e identificalas por comunidades autónomas.	B2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes.	<ul style="list-style-type: none"> Identifica, analiza e explica as características do medio físico de España e de Galicia a través de imaxes. 	CAA CMCCT CSC CD CCL
B2.10. Coñecer e analizar os problemas e os retos ambientais que afronta España, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas.	B2.10.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza o impacto humano nas paisaxes naturais observando fotografías e as imaxes de satélite de Google Maps. 	CAA CMCCT CSC CD CCL

Unidade 8: A poboación no mundo

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO</p> <ul style="list-style-type: none"> Medio natural e problemas ambientais. <p>BLOQUE 2. O ESPAZO HUMANO</p> <ul style="list-style-type: none"> Poboación mundial: modelos demográficos e movementos migratorios. Proceso de urbanización no planeta. 	<p>B1.7.Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias.</p> <p>B2.1.Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións.</p> <p>B2.5.Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B1.7. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias.	B1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles.	<ul style="list-style-type: none"> Busca información en internet para explicar os problemas ambientais que podería causar un gran aumento da poboación mundial. 	CAA CMCCT CD CCL
B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións.	B2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza o mapa de densidade de poboación do mundo localizando as grandes áreas de poboación e os baleiros demográficos dos cinco continentes. 	CAA CMCCT CSC CD
	B2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	<ul style="list-style-type: none"> Estuda as consecuencias das migracións no mundo, nas zonas emisoras e nas zonas de recepción. Realiza un informe sobre a relación entre o crecemento demográfico e a pobreza, utilizando as TIC. 	CAA CMCCT CSC CD
B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía	B2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no	<ul style="list-style-type: none"> Interpreta pirámides de poboación e gráficos de distintos tipos que reflicten a evolución da poboación nos países desenvolvidos e nos 	CAA CMCCT CSC CD

das súas rexións.	mundo.	países en vías de desenvolvemento.	CCL
	B2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.	<ul style="list-style-type: none"> • Interpreta o mapa de densidade de poboación do mundo. 	CAA CMCCT CSC CD CCL

Unidade 9: As cidades

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
BLOQUE 2. O ESPAZO HUMANO <ul style="list-style-type: none"> • Proceso de urbanización no planeta. 	<p>B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións.</p> <p>B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións.</p> <p>B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus proles e os seus contras en Europa.</p> <p>B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e galegas, e as formas de ocupación do espazo urbano.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións.	B2.1.1. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	<ul style="list-style-type: none"> • Interpreta o plano da cidade de Toronto e analiza a súa multiculturalidade producida polo fenómeno migratorio. 	CAA CMCCT CSC CD
B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións.	B2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.	<ul style="list-style-type: none"> • Localiza nun mapa do mundo as aglomeracións urbanas clasificadas polo número de habitantes. • Estuda nun diagrama de barras a gran diferenza que existe entre o índice de desenvolvemento dalgúns cidades e o do país ao que pertencen. 	CAA CMCCT CSC CD CCL

		<ul style="list-style-type: none"> • Recoñece as diferentes funcións urbanas. • Define unha cidade sustentable. • Interpreta a estrutura e funcións nun plano urbano • Identifica áreas metropolitanas a partir dun plano • Analiza as características urbanas dos países desenvolvidos, emerxentes e en desenvolvemento a partir de datos estatísticos e fotografías • Recoñece os factores que inflúen nos problemas actuais das grandes cidades. • Describe de que xeito pode contribuír a reducir os problemas urbanos. 	
	B2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza, no mapa do mundo, a rede de cidades globais, en que aparecen numeradas segundo a súa influencia económica, política e cultural. 	CAA CMCCT CSC CD CCL
B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus proles e os seus contras en Europa.	B2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	<ul style="list-style-type: none"> • Identifica os elementos que definen e diferencian o espazo rural e o espazo urbano. 	CAA CMCCT CSC CD CCL
B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e galegas, e as formas de ocupación do espazo urbano.	B2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de Internet ou de medios de comunicación escrita.	<ul style="list-style-type: none"> • Recoñece as características dalgunhas cidades españolas estudando o plano e as imaxes de satélite de Google Maps. 	CAA CMCCT CSC CD CCL

Unidade 10:O continente europeo. Poboación e cidades

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 2. O ESPAZO HUMANO</p> <ul style="list-style-type: none"> Poboación mundial: modelos demográficos e movementos migratorios. Poboación europea: distribución e evolución. Proceso de urbanización no planeta. A cidade e o proceso de urbanización europeo. 	<p>B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións.</p> <p>B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación.</p> <p>B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións.</p> <p>B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus proles e os seus contras en Europa.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións.	B2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento.	<ul style="list-style-type: none"> Localiza os destinos das correntes migratorias que saíron de Europa entre 1800 e 1950 e comprende a súa influencia na evolución da poboación. 	CAA CMCCT CSC CD
B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación.	B2.2.1. Explica as características da poboación europea.	<ul style="list-style-type: none"> Describe as características da poboación europea e a súa evolución desde o 1800 ata a actualidade. 	CAA CCL CSC CD
	B2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza o crecemento da poboación nos países de Europa e compara o ritmo de crecemento en cada unha das rexións europeas. 	CAA CMCCT CSC CD CCL
B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións.	B2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo.	<ul style="list-style-type: none"> Estuda e analiza a xerarquía urbana de Europa a partir dun SIX utilizando internet. 	CAA CMCCT CSC CD CCL

B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus proles e os seus contras en Europa.	B2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza a distribución do territorio rural e urbano en Europa e relación coa densidade de poboación. 	CAA CMCCT CSC CS CCL
	B2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente.	<ul style="list-style-type: none"> Recoñece os distintos tipos de cidades que existen no continente europeo. 	CAA CMCCT CSC CD CCL

Unidade 11: España e Galicia: territorio, poboación e cidades

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO</p> <ul style="list-style-type: none"> Localización. Latitude e lonxitude. <p>BLOQUE 2. O ESPAZO HUMANO</p> <ul style="list-style-type: none"> Poboación española: evolución, distribución e dinámica. Movements migratorios. Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. Movements migratorios. <p>A cidade e o proceso de urbanización en España e en Galicia.</p>	<p>B1.1. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou nunha imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.</p> <p>B2.3. Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movements migratorios.</p> <p>B2.4. Analizar as características da poboación de Galicia, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movements migratorios.</p> <p>B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e galegas, e as formas de ocupación.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B1.1. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou nunha imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	B1.1.1. Clasifica e distingue tipos de mapas e distintas proxeccións.	<ul style="list-style-type: none"> Interpreta e compara mapas coropléticos da poboación. 	CMCCT CAA CSC CCEC
B2.3. Analizar as características da poboación española, a súa distribución,	B2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas Comunidades Autónomas.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza a pirámide de poboación de España na actualidade e compáraa coa súa 	CAA CMCCT CSC

dinámica e evolución, e os movementos migratorios.		proxección no futuro.	CD CCL
	B2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España.	<ul style="list-style-type: none"> Estuda en distintos medios os movementos migratorios en España desde o século XX ata os nosos días, distinguindo a emigración e a inmigración. 	CAA CMCCT CSC CD CCL
B2.4. Analiza as características da poboación de Galicia, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios.	B2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza o mapa da densidade de poboación de Galicia e explica como se distribúe a poboación galega. 	CAA CMCCT CSC CD CCL
B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e galegas, e as formas de ocupación	B2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita.	<ul style="list-style-type: none"> Recoñece as características das cidades españolas e de Galicia e a orde ou xerarquía que se establece entre elas. 	CAA CMCCT CSC CD CCL

5.2. PROGRAMACIÓN DE HISTORIA (4º ESO)

Unidade 1: A crise do Antigo réxime

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 1. O SÉCULO XVIII EN EUROPA ATÁ 1789</p> <p>B1.1. Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España e Galicia.</p> <p>B1.2. Ilustración.</p> <p>B1.3. Arte e ciencia en Europa no século XVIII.</p> <p>BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA</p> <p>B10.2. Cambio e continuidade.</p> <p>B10.4. Vocabulario histórico e artístico. Idade contemporánea.</p>	<p>B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.</p> <p>B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.</p> <p>B1.3. Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII.</p> <p>BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA</p> <p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p> <p>B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
<p>B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.</p>	<p>XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Analiza textos e interpreta esquemas relacionados con aspectos propios do absolutismo e o parlamentarismo. 	<p>CSC CAA CCL</p>
	<p>XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Analiza, identifica e compara as características da sociedade e a economía do Antigo Réxime e da Ilustración. Recoñece e describe os distintos sistemas de goberno dos comezos do século XVIII. Identifica aos pensadores máis importantes do século XVIII e o seu pensamento. 	<p>CSC CAA</p>
<p>B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.</p>	<p>XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Identifica a <i>Enciclopedia</i> como a obra representativa do pensamento ilustrado Analiza a transición do Antigo Réxime cara á Ilustración nas formas de goberno de España. Analiza as reformas políticas realizadas polos Borbóns. 	<p>CSC CCEC CCL</p>
<p>B1.3. Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII.</p>	<p>XHB1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Valora a importancia das ideas da Ilustración na evolución da ciencia. 	<p>CSC CMCCT CAA</p>
	<p>XHB1.3.2. Comprende as implicacións do empirismo e o método científico nunha variedade de áreas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Valora a importancia do método científico nunha variedade de áreas. 	<p>CSC CMCCT</p>

<p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p>	<p>XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa no tempo e reconece nun mapa histórico os distintos territorios europeos que perdeu España en virtude do Tratado de Utrech. 	<p>CSC CMCCT</p>
	<p>XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña do tempo. 	<p>CSC CMCCT</p>
<p>B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p>	<p>XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégao axeitadamente. 	<p>CSC CCL</p>

Unidade 2 : Revolucións liberais e nacionalismos

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 2. A ERA DAS REVOLUCIÓNS LIBERAIS</p> <p>B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo,nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias.</p> <p>B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso español.</p> <p>BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA</p>	<p>B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.</p> <p>B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.</p> <p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p>

B10.2. Cambio e continuidade. B10.4. Vocabulario histórico e artístico. Idade contemporánea.	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.
--	--

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.	XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	<ul style="list-style-type: none"> Comprende as causas e as consecuencias das revolucións da primeira metade do século XIX e valora o legado das revolucións e dos nacionalismos Valora os motivos que impulsaron o pobo de Madrid no levantamento do 2 de maio de 1808.. 	CSC CAA CCL
	XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	<ul style="list-style-type: none"> Mellora a comprensión das revolucións e dos nacionalismos analizando textos, cadros e caricaturas da época. 	CSC CAA CCL
B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX.	XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	<ul style="list-style-type: none"> Explica por escrito os principais feitos e datos xeográficos da Revolución americana. Explica por escrito as etapas da Revolución francesa, a súa duración e os sucesos que destacaron en cada unha. 	CSC CAA CCL
B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa no tempo feitos da Revolución americana e recoñece nun mapa histórico as Trece Colonias. Enumera as etapas da Revolución e a súa duración. 	CSC CMCCT

interpretación.	XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	<ul style="list-style-type: none"> • Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña do tempo. 	CSC CMCCT
B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégao axeitadamente. 	CSC CCL

Unidade 3 : A Revolución Industrial e os cambios sociais.

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 3. A REVOLUCIÓN INDUSTRIAL</p> <p>B3.1. Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible.</p> <p>B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa.</p> <p>B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).</p> <p>B3.4. Discusión en torno ás características da industrialización en España e Galicia: éxito ou fracaso?</p> <p>B3.5. A ciencia no século XIX.</p> <p>BLOQUE 4. O IMPERIALISMO DO SÉCULO XIX E A PRIMEIRA GUERRA MUNDIAL</p> <p>B4.5. A arte no século XIX.</p> <p>BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA</p> <p>B10.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.</p> <p>B10.2. Cambio e continuidade.</p> <p>B10.4. Vocabulario histórico e artístico. Idade</p>	<p>B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal.</p> <p>B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.</p> <p>B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo.</p> <p>B3.4. Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país.</p> <p>B3.5. Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais.</p> <p>B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.</p> <p>B10.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.</p> <p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p>

contemporánea.	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.
----------------	--

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal.	XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra.	<ul style="list-style-type: none"> • Interpreta a imaxe das primeiras fábricas téxtiles analizando as condicións de traballo e o trato aos obreiros que traballaban nelas. • Interpreta un mapa analizando a relación entre o nivel de industrialización e a mellora da rede de transportes. 	CSC CAA CCL
B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios.	XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	<ul style="list-style-type: none"> • Estuda os procesos de industrialización en Gran Bretaña, no continente europeo, en Estados Unidos e en Xapón, sitúaos no tempo e no espazo xeográfico. • Analiza o tardío proceso de industrialización española e os factores que incidiron nese atraso con respecto a outros países como o Reino Unido ou Alemaña. 	CSC CAA CCL
	XHB3.2.2. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos.	<ul style="list-style-type: none"> • Estuda os trazos que definen á Primeira Revolución Industrial en Gran Bretaña e compáraa coa doutros países do continente europeo. 	CSC CAA CCL
B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo.	XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza textos e imaxes que describen as condicións de traballo das mulleres e dos nenos nas cidades industriais do século XIX e principios do XX. • Recoñece e diferenza as teorías marxistas respecto das anarquistas 	CSC CSIEE CCL
B3.4. Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país.	B3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España.	<ul style="list-style-type: none"> • Estuda os cambios sociais, políticos e económicos en España como consecuencia da industrialización do país. 	CSC

B3.5. Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais.	XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza un eixe cronolóxico cos avances técnicos que caracterizan á época das revolucións industriais. 	CSC CAA CMCCT
B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.	XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza cadros do século XIX e describe as características representadas nos mesmos para recoñecer o movemento artístico no que se inclúen. 	CSC CAA CCL CCEC
B10.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.	XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI.	<ul style="list-style-type: none"> Compara en que se parece e en que se diferencia a sociedade do tempo da Revolución Industrial á dos nosos días. 	CSC CMCCT CAA
B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa no tempo feitos salientables do movemento obreiro no século XIX. 	CSC CMCCT
B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	<ul style="list-style-type: none"> Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégao axeitadamente. 	CSC CCL

Unidade 4 : Imperialismo, guerra e revolución.

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 4. O IMPERIALISMO DO SÉCULO XIX E A PRIMEIRA GUERRA MUNDIAL</p> <p>B4.1. O imperialismo no século XIX: concepto.</p> <p>B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias.</p> <p>B4.3. Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou Primeira Guerra Mundial.</p> <p>B4.4. Revolución rusa.</p> <p>B4.5. A arte no século XIX.</p> <p>BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA</p> <p>B10.2. Cambio e continuidade.</p> <p>B10.3. Tempo histórico.</p> <p>B10.4. Vocabulario histórico e artístico. Idade contemporánea.</p>	<p>B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.</p> <p>B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.</p> <p>B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.</p> <p>B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución rusa.</p> <p>B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.</p> <p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p> <p>B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).</p> <p>B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX.	XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais.	<ul style="list-style-type: none"> Comprende que é o Imperialismo e explica como influíu na política mundial e nas relacións internacionais. Comprende os factores que impulsaron o fenómeno imperialista 	CSC CAA CLL
B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo.	XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	<ul style="list-style-type: none"> Recoñece as conexións que existiron entre o Imperialismo, o colonialismo e a Gran Guerra de 1914. Entende as consecuencias que 	CSC CAA

		o imperialismo provocou nos territorios colonizados	
<p>B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles.</p>	<p>XHB4.3.1. Diferenza os acontecementos dos procesos nunha explicación histórica, da Primeira Guerra Mundial.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece os principais acontecementos da Gran Guerra, a súa relación coa Revolución rusa e as consecuencias dos tratados de Versalles. 	<p>CSC CAA</p>
	<p>XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza e explica o mapa político de Europa despois da Primeira Guerra Mundial. 	<p>CSC CAA</p>
	<p>XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explica os cambios territoriais, as perdas nas colonias e outras consecuencias da Gran Guerra para o Imperio alemán. 	<p>CSC CAA CCL</p>
<p>B4.4. Esquematzar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución rusa.</p>	<p>XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución rusa na súa época e na actualidade.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explica as causas que motivaron a Revolución rusa • Analiza as fases polas que atravesou o proceso revolucionario • Entende as consecuencias derivadas da Revolución rusa . 	<p>CSC CAA CCL</p>
<p>B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e reconecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.</p>	<p>XHB4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza os estilos que se viron influídos pola Primeira Guerra Mundial. 	<p>CSC CAA CCL CCEC</p>
<p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p>	<p>B10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sitúa no tempo e reconece os feitos que destacan na ocupación de África e Asia. • Sitúa no tempo e reconece nun mapa as principais fronteas e batallas da Gran Guerra. 	<p>CSC CMCCT</p>
	<p>B10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña do tempo. • Elabora un mapa de África en que sitúa os territorios coloniais europeos en 1914. 	<p>CSC CMCCT</p>

B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	B10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	<ul style="list-style-type: none"> Busca información sobre que pobos habitaban África na primeira metade do século XIX. 	CSC CMCCT
B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	B10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	<ul style="list-style-type: none"> Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégao axeitadamente. 	CSC CCL

Unidade 5 : O mundo de entreguerras.

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 4. O IMPERIALISMO DO SÉCULO XIX E A PRIMEIRA GUERRA MUNDIAL</p> <p>B4.4. Revolución rusa.</p> <p>BLOQUE 5. A ÉPOCA DE ENTREGUERRAS (1919-1945)</p> <p>B5.1. Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión.</p> <p>B5.2. Fascismo italiano e nazismo alemán.</p> <p>B5.3. II República española e a Guerra Civil.</p> <p>BLOQUE 6. AS CAUSAS E CONSECUCIAS DA SEGUNDA GUERRA MUNDIAL (1939-1945)</p> <p>B6.3. O Holocausto.</p> <p>BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA</p> <p>B10.2. Cambio e continuidade.</p> <p>B10.4. Vocabulario histórico e artístico. Idade contemporánea.</p>	<p>B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución rusa.</p> <p>B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.</p> <p>B5.2. Analizar as causas do auxe dos fascismos en Europa.</p> <p>B5.3. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil.</p> <p>B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.</p> <p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p> <p>B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B4.4. Esquematizar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución rusa.	XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución rusa na súa época e na actualidade.	<ul style="list-style-type: none"> Describe o sistema político stalinista Enumera as repúblicas que formaban a URSS en 1939. 	CSC CAA CCL
B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.	XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza textos, gráficos, mapas e liñas do tempo relacionados cos procesos máis importantes do período de entreguerras. Analiza e compara textos da prensa estadounidense e a prensa española relativos á explosión do Maine. Compara dúas visións xornalísticas sobre o bombardeo de Guernica. 	CSC CAA CCL
	XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008.	<ul style="list-style-type: none"> Estuda o alcance das crises financeiras de 1929 e relaciónaas con cuestións concretas da crise do 2008. 	CSC CAA
	XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller.	<ul style="list-style-type: none"> Recoñece e valora a importancia dos movementos sufraxistas para a consecución do voto feminino e a igualdade das mulleres ante a lei. Valora o papel da muller na Segunda República española e a consecución do dereito ao voto na Constitución de 1931. 	CSC CAA CCL
B5.2. Analizar as causas do auxe dos fascismos en Europa.	XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza distintos factores que provocaron o auxe do fascismo en Europa no período de entreguerras. Explica os trazos que definen aos sistemas fascistas en contraposición aos sistemas democráticos 	CSC CCL

B5.3. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil.	XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas.	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece e explica os puntos máis relevantes da Constitución de 1931 e a reacción dos españois a estes cambios constitucionais. 	CSC CCL
	XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece os acontecementos máis importantes do inicio, do desenvolvemento e do final da Guerra Civil española e a axuda internacional que recibiron cada un dos bandos. 	CSC CAA CCL
B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.	XHB6.4.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial.	<ul style="list-style-type: none"> • Recoñece o Holocausto como o resultado dun sistema político autoritario e racista e apunta algunha medida para evitar estas situacións no futuro. 	CSC
B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza a Guerra Civil a través de mapas e un eixe cronolóxico. 	CSC CMCCT
	XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	<ul style="list-style-type: none"> • Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña do tempo. 	CSC CMCCT
B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégao axeitadamente. 	CSC CCL

Unidade 6 : A Segunda Guerra Mundial

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 6. AS CAUSAS E CONSECUENCIAS DA SEGUNDA GUERRA MUNDIAL (1939-1945)</p> <p>B6.1. Orixes da Segunda Guerra Mundial.</p> <p>B6.2. Desenvolvemento da Segunda Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias.</p> <p>B6.3. O Holocausto.</p> <p>BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA</p> <p>B10.2. Cambio e continuidade.</p> <p>B10.4. Vocabulario histórico e artístico. Idade contemporánea.</p>	<p>B6.1. Coñecer as causas da Segunda Guerra Mundial.</p> <p>B6.2. Coñecer os principais feitos da Segunda Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.</p> <p>B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.</p> <p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p> <p>B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B6.1. Coñecer as causas da Segunda Guerra Mundial.	XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).	<ul style="list-style-type: none"> Recoñece os factores que provocaron o estalido da Segunda Guerra Mundial 	CSC CAA
B6.2. Coñecer os principais feitos da Segunda Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.	XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito.	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa en varios mapas as distintas fases polas que pasou a Segunda Guerra Mundial 	CSC CAA
	XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que acabou antes a guerra europea que a mundial.	<ul style="list-style-type: none"> Comprende por que se alargou a guerra na fronte oriental, pola resistencia de Xapón, ata os bombardeos de Hiroshima e Nagasaki. 	CSC CAA CCL

	XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da Segunda Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	<ul style="list-style-type: none"> • Explica as consecuencias da Segunda Guerra Mundial e sitúaaas no tempo e nos distintos lugares xeográficos. 	<p>CSC</p> <p>CAA</p> <p>CCL</p>
B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	B10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.	<ul style="list-style-type: none"> • Sitúa no tempo os acontecementos que tiveron maior incidencia no estalido da guerra. • Sitúa no tempo os acontecementos que destacaron na primeira fase da guerra. 	<p>CSC</p> <p>CMCCT</p>
	B10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	<ul style="list-style-type: none"> • Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña do tempo. 	<p>CSC</p> <p>CMCCT</p>
B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	B10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégaos axeitadamente. 	<p>CSC</p> <p>CCL</p>

Unidade 7 : A Guerra Fría.

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 6. AS CAUSAS E CONSECUENCIAS DA SEGUNDA GUERRA MUNDIAL (1939-1945)</p> <p>B6.2. Desenvolvemento da Segunda Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias.</p> <p>B6.4. Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica.</p> <p>BLOQUE 7. A ESTABILIZACIÓN DO CAPITALISMO E O ILLAMENTO ECONÓMICO DO BLOQUE SOVIÉTICO</p> <p>B7.2. Crise do petróleo (1973).</p> <p>BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA</p> <p>B10.2. Cambio e continuidade.</p> <p>B10.4. Vocabulario histórico e artístico. Idade contemporánea.</p>	<p>B6.2. Coñecer os principais feitos da Segunda Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.</p> <p>B6.4. Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS.</p> <p>B7.2. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto.</p> <p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p> <p>B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B6.2. Coñecer os principais feitos da Segunda Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.	B6.2.1. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da Segunda Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.	<ul style="list-style-type: none"> Vincula os factores impulsores da Guerra Fría co final da Segunda Guerra Mundial e a imposibilidade de cooperación dos aliados vencedores que dividiu o mundo en dous bloques antagónicos. 	CSC CAA CCL
B6.4. Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS.	B6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría.	<ul style="list-style-type: none"> Utiliza textos, caricaturas e fotografías para explicar algúns dos conflitos que sucederon na época da Guerra Fría. 	CSC CAA CCL

	B6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam.	<ul style="list-style-type: none"> • Estuda a guerra de Vietnam e as súas consecuencias, desde o punto de vista das perdas humanas e de como contribuíu a cambiar a imaxe que o mundo tiña de Estados Unidos. 	<p>CSC CAA CCL</p>
B7.2. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto.	B7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza os conflitos en Oriente Próximo que desencadearon a crise do petróleo en 1973. 	<p>CSC CAA CCL</p>
B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación	B10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	<ul style="list-style-type: none"> • Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña do tempo. 	<p>CSC CMCCT</p>
B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	B10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégao axeitadamente. 	<p>CSC CCL</p>

Unidade 8 : A descolonización e o Terceiro Mundo.

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 6. AS CAUSAS E CONSECUENCIAS DA SEGUNDA GUERRA MUNDIAL (1939-1945)</p> <p>B6.1. Orixes da Segunda Guerra Mundial.</p> <p>B6.2. Desenvolvemento da Segunda Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias.</p> <p>B6.5. Procesos de descolonización en Asia e África</p> <p>BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA</p> <p>B10.2. Cambio e continuidade.</p> <p>B10.3. Tempo histórico.</p> <p>B10.4. Vocabulario histórico e artístico. Idade contemporánea.</p>	<p>B6.1. Coñecer as causas da Segunda Guerra Mundial.</p> <p>B6.2. Coñecer os principais feitos da Segunda Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.</p> <p>B6.5. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual”.</p> <p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p> <p>B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).</p> <p>B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
<p>B6.1. Coñecer as causas da Segunda Guerra Mundial.</p>	<p>XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Relaciona a creación do estado de Israel co aumento da inmigración a Palestina, dos xudeus que fuxían do réxime nazi. 	<p>CSC CAA</p>
<p>B6.2. Coñecer os principais feitos da Segunda Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total.</p>	<p>XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da Segunda Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explica o comezo do proceso de descolonización como consecuencia da Segunda Guerra Mundial. 	<p>CSC CAA CCL</p>

<p>B6.5. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual”.</p>	<p>XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Explica os feitos máis importantes do proceso de descolonización en Asia, Oceanía e África. 	<p>CSC CLL</p>
	<p>XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Estuda o fenómeno do <i>apartheid</i> en Sudáfrica que diferencia o período descolonizador neste país co resto do continente africano. 	<p>CSC CAA</p>
<p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p>	<p>XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Elabora unha liña do tempo sobre o conflito árabe-israelí. 	<p>CSC CMCCT</p>
	<p>XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña do tempo. 	<p>CSC CMCCT</p>
<p>B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).</p>	<p>XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Interpreta o texto sobre o nacemento do Estado de Israel e explica as guerras e enfrontamentos que houbo entre israelís e palestinos desde 1948. 	<p>CSC CMCCT</p>
<p>B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p>	<p>XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégao axeitadamente. 	<p>CSC CCL</p>

Unidade 9 : O mundo desde 1945 ata a actualidade

CONTIDOS CURRICULARES DO CURSO	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 7. A ESTABILIZACIÓN DO CAPITALISMO E O ILLAMENTO ECONÓMICO DO BLOQUE SOVIÉTICO</p> <p>B7.1. Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "WelfareState".</p> <p>B7.3. Ditadura de Franco en España.</p> <p>BLOQUE 8. O MUNDO RECENTE ENTRE OS SÉCULOS XIX E XXI</p> <p>B8.1. Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo.</p> <p>B8.2. Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuencias.</p> <p>B8.3. Transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982).</p> <p>B8.4. Camiño cara á Unión Europea: desde a unión económica a unha futura unión política supranacional.</p> <p>BLOQUE 9. A REVOLUCIÓN TECNOLÓXICA E A GLOBALIZACIÓN A FINAIS DO SÉCULO XX E PRINCIPIOS DO XXI</p> <p>B9.1. A globalización económica: concepto e características.</p> <p>B9.2. Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización.</p> <p>B9.3. Consecuencias da globalización. Relacións internacionais, focos de conflito.</p> <p>BLOQUE 10. A RELACIÓN ENTRE O PASADO, O PRESENTE E O FUTURO A TRAVÉS DA HISTORIA E A XEOGRAFÍA</p> <p>B10.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía.</p> <p>B10.2. Cambio e continuidade.</p> <p>B10.3. Tempo histórico.</p> <p>B10.4. Vocabulario histórico e artístico. Idade contemporánea.</p>	<p>B7.1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno, así como os avances económicos do "WelfareState" en Europa.</p> <p>B7.3. Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975.</p> <p>B8.1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial.</p> <p>B8.2. Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas.</p> <p>B8.3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso.</p> <p>B8.4. Entender a evolución da construción da Unión Europea.</p> <p>B9.1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores.</p> <p>B9.2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a Revolución Tecnolóxica.</p> <p>B9.3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico, estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais, e discutir as novas realidades do espazo globalizado.</p> <p>B10.1. Recoñecer que o pasado "non está morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.</p> <p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p> <p>B10.3. Entender que os acontecementos e os tempo (diacronía e sincronía).</p> <p>B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p>

CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B7.1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno, así como os avances económicos do "WelfareState" en Europa.	XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "WelfareState" en Europa.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza a creación do Estado do Benestar en Europa e a súa posterior evolución. 	CSC CAA CCL
	XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado.	<ul style="list-style-type: none"> Estuda a incorporación da muller ao traballo e os movementos feministas desde os anos 60 ata os nosos días 	CSC
B7.3. Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975.	XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco.	<ul style="list-style-type: none"> Estuda a España da posguerra e as diferentes fases polas que pasou a ditadura de Franco desde 1939 ata 1975. 	CSC
	XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica.	<ul style="list-style-type: none"> Investiga en Internet e explica o contido da Lei da Memoria Histórica. 	CSC CAA CCL
B8.1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial.	XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época.	<ul style="list-style-type: none"> Compara o mapa de Europa de 1988 co actual e analiza a orixe e evolución dos novos países. 	CSC CAA
	XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar.	<ul style="list-style-type: none"> Define o estado de benestar e como inflúe nel a evolución da economía e da sociedade. Analiza como se manifestou o estado de benestar en España. 	CSC
B8.2. Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas.	XHB8.2.1. Analiza diversos aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS.	<ul style="list-style-type: none"> Estuda a evolución da URSS ata a súa desintegración e as revolucións democráticas da Europa do Leste. 	CSC CAA CCL
B8.3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso.	XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza algúns textos relevantes da transición, compáraos e opina sobre a mensaxe que transmiten. 	CSC CAA CCL
	XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos	<ul style="list-style-type: none"> Coñece e explica os sucesos máis importantes que propiciaron 	CSC

	principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc.	o cambio na sociedade española da transición.	CCL
	XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece o problema do terrorismo en España, nomea algúns grupos terroristas da época: ETA, GRAPO etc. e explica o que é a Asociación de Vítimas do Terrorismo, cando se creou e cales son os seus fins. 	CSC CAA CCL
B8.4. Entender a evolución da construción da Unión Europea.	XHB8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza a Unión Europea desde o nacemento da CEE e a súa posterior evolución, analizando as sucesivas incorporacións e os retos que se lle expoñen para o futuro. 	CSC CAA CCL
B9.1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores.	XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra.	<ul style="list-style-type: none"> • Comprende o concepto de globalización e analiza as vantaxes e os inconvenientes de vivir nun mundo globalizado. 	CSC CD CCL CAA CSIEE
B9.2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a Revolución Tecnolóxica.	XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza as vantaxes e os perigos de Internet no ámbito profesional como persoal. 	CSC CSS CCL CD
B9.3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico, estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de	XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflictivo das condicións sociais do proceso de	<ul style="list-style-type: none"> • Realiza unha presentación oral na clase en que explica como inflúe a globalización na nosa vida diaria. 	CSC CD CAA CCL

<p>cuestións ambientais transnacionais, e discutir as novas realidades do espazo globalizado.</p>	<p>globalización.</p>		<p>CMCCT CSIEE</p>
<p>B10.1. Recoñecer que o pasado “non está morto e enterrado”, senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles.</p>	<p>XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgúns consecuencias do quecemento global, como o desxeo do Báltico.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza algúns problemas ambientais como a sobreexplotación do planeta e o cambio climático explicando como poden influír na vida cotiá. 	<p>CSC CMCCT CAA CCL</p>
<p>B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.</p>	<p>XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ordena acontecementos cronoloxicamente e sitúaos nunha liña do tempo. • Debuxa un mapa político de España. 	<p>CSC CMCCT</p>
<p>B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).</p>	<p>XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza en que rexións predomina a relixión islámica e o seu tipo de goberno. 	<p>CSC CMCCT</p>
<p>B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.</p>	<p>XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece o significado de termos históricos e artísticos e emprégao axeitadamente. 	<p>CSC CCL</p>

5.3. PROGRAMACIÓN DE Hª DE ESPAÑA (2º BACHARELATO)

Introdución

CONTIDOS CURRICULARES	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 0</p> <p>B.0.1. Método histórico. Fontes e perspectivas</p> <p>B.0.2. Análise e comentario de fontes.</p> <p>B.0.3. Utilidade das fontes.</p> <p>B.0.4. Mapas e liñas do tempo.</p>	<p>B0.1 Identificar as fontes históricas como o instrumento básico de traballo para o estudo histórico.</p> <p>B0.2.1 Recoñecer os distintos tipos de fontes históricas.</p> <p>B0.2.2. Comprender os contidos que presentan as fontes históricas trala súa análise.</p> <p>B0.3. Valorar a veracidade das fontes primarias e secundarias.</p> <p>B0.4. Elaborar eixes cronolóxicos.</p> <p>B0.5. Interpretar mapas históricos a partir dos coñecementos adquiridos</p>

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
<p>BLOQUE 0.</p> <p>1.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística dun personaxe historicamente salientable, un feito ou un proceso histórico, e elabora unha breve exposición.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Busca información en libros ou internet sobre personaxes ou procesos históricos Elabora exposicións breves sobre acontecementos ou personaxes históricos 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CD CAA CSC CSIEE CCEC
<p>2.1. Representa unha liña do tempo, situando nunha ringleira os principais acontecementos relativos a determinados feitos ou procesos históricos.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Constrúe eixes cronolóxicos a partir de procesos e feitos históricos 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC CCL
<p>3.1. Responde a cuestións propostas a partir de fontes históricas e historiográficas</p>	<ul style="list-style-type: none"> Analiza fontes históricas e historiográficas Interpreta mapas históricos 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CSC

<p>4.1. Distingue o carácter das fontes históricas non só como información, senón tamén como proba para responder ás preguntas que se formulan os/as historiadores/as.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Valora as fontes históricas como medio de información • Diferenza a veracidade das distintas fontes históricas 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CSC • CMCCT
--	---	---

Bloque 1.- A Península Ibérica desde os primeiros humanos ata a desaparición da monarquía visigoda (711)

CONTIDOS CURRICULARES	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 1. A PENÍNSULA IBÉRICA DENDE OS PRIMEROS HUMANOS ATA A DESAPARICIÓN DA MONARQUÍA VISIGODA (711)</p> <ul style="list-style-type: none"> • A prehistoria: a evolución do Paleolítico ó Neolítico; a pintura cantábrica e a levantina. A importancia da metalurxia. • A configuración das áreas celta e ibérica: Tartessos, indoeuropeos e colonizadores orientais. • Hispania romana: conquista e romanización da Península; o legado cultural romano. • A monarquía visigoda: ruralización da economía; o poder da Igrexa e a nobreza. 	<p>B1.1.1 Diferenciar os modos de vida Paleolítico e Neolítico.</p> <p>B1.1.2. Distinguir as pinturas cantábricas das levantinas a través dunha imaxe.</p> <p>B1.1.3. Valorar as aportacións dos colonizadores fenicios e gregos nos asentamentos peninsulares.</p> <p>B1.1.4 Compara as características sociais e económicas dos pobos que habitaban a Península antes da conquista romana.</p> <p>B1.1.5. Coñecer as diferentes culturas prerromanas na Península así como as dos pobos colonizadores (fenicios e gregos)</p> <p>B1.1.6. Recoñecer nun mapa histórico peninsular as diferentes áreas ibérica e celta.</p> <p>B1.1.7. Comprender a influencia da cultura romana nos pobos que habitaban a península ibérica e explica o éxito da romanización.</p> <p>B1.1.8. Analizar o grado de romanización dos diferentes territorios peninsulares</p> <p>B1.1.9. Analizar os asentamentos dos distintos pobos que habitaron a península ibérica dende a prehistoria ata o final do reino visigodo a través de mapas esquemáticos.</p> <p>B1.1.10. Elaborar e analiza liñas do tempo e eixes cronolóxicos para situar feitos dende 250 a.C. ata 711 d.C.</p> <p>B1.1.11. Utilizar fontes historiográficas para explicar os principais feitos e procesos históricos da península ibérica dende a prehistoria ata a desaparición da monarquía visigoda.</p> <p>B1.1.12. Resolver cuestións a partir de diversas fontes documentais ou iconográficas.</p>

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B1.1.1. Explica as diferenzas entre a economía e a organización social do Paleolítico e do Neolítico, e as causas do cambio.	<ul style="list-style-type: none"> Diferenza a economía e sociedade do Paleolítico e Neolítico 	<ul style="list-style-type: none"> CCS CCL
B1.1.2. Identifica as diferenzas entre unha imaxe de pintura cantábrica e outra de pintura	<ul style="list-style-type: none"> Recoñece as características que distinguen unha pintura cantábrica e levantina 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC
B1.1.3. Describe os avances no coñecemento das técnicas metalúrxicas e explica as súas repercusións.	<ul style="list-style-type: none"> Identifica os avances metalúrxicos a través das culturas que os protagonizaron 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT CCL
B1.1.4. Resume as características principais do reino de Tartesos e cita as fontes históricas para o seu coñecemento.	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa as principais colonizacións prerromanas no Mediterráneo, valorando as súas aportacións culturais e económicas. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCL
B1.1.5 . Explica o diferente nivel de desenvolvemento das áreas celta e ibérica en vésperas da conquista romana en relación coa influencia recibida dos indoeuropeos, o reino de Tartesos e os colonizadores fenicios e gregos	<ul style="list-style-type: none"> Identifica os principais rasgos da cultura tartésica; así como as dos colonizadores fenicios e gregos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CCL CSC
B1.1.6 Debuxa un mapa esquemático da Península Ibérica e delimita nel as áreas ibérica e celta.	<ul style="list-style-type: none"> Localiza nun mapa peninsular as áreas dos pobos iberos e celtas 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC
B1.1.7. Define o concepto de romanización e describe os medios empregados para levala a cabo.	<ul style="list-style-type: none"> Recoñece o concepto de romanización así como os medios utilizados. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CSC CCL
B1.1.8. Compara o ritmo e grao de romanización dos territorios peninsulares.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza os distintos grados de romanización a través de diversas manifestacións culturais conservadas. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC

		<ul style="list-style-type: none"> • CSC • CCL
B1.1.9. Resume as características da monarquía visigoda e explica por que alcanzou tanto poder a igrexa e a nobreza	<ul style="list-style-type: none"> • Coñece as características da monarquía visigoda, comprendendo o poder da igrexa e nobreza. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC • CCL
B1.1.10. Procura información de interese (en libros e internet) sobre o mantemento cultural e artístico do legado romano na España actual, e elabora unha breve exposición.	<ul style="list-style-type: none"> • Busca información sobre as aportacións culturais ou artísticas romanas, realizando unha breve exposición. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCEC • CCL • CD • CAA • CSIEE
B1.1.11. Representa unha liña do tempo desde 250 a.C. ata 711 d.C., e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	<ul style="list-style-type: none"> • Sitúa nun eixe cronolóxico os principais acontecementos dende a Idade de Ferro ata a chegada dos musulmáns á península. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC • CAA • CMCCT
B1.1.12. Partindo de fontes historiográficas, responde a cuestións ou situacións.	<ul style="list-style-type: none"> • Contesta a cuestións a partir de fontes historiográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> • CSC • CCL

Bloque 2.- A Idade Media: tres culturas e un mapa político en constante cambio (711-1474)

CONTIDOS CURRICULARES	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 2.</p> <p>B1.1. Al Andalus: a conquista musulmá da península; evolución política de Al Ándalus; revitalización económica e urbana; estrutura social; relixión, cultura e arte.</p> <p>B2.2. Os reinos cristiáns do século XIII ao XV: evolución política; nacemento das Cortes. Os reinos cristiáns na baixa Idade Media (séculos XIV e XV): diferente evolución e organización política das coroas de Castela, Aragón e Navarra. Proceso de reconquista e</p>	<p>B2.1.1 Comprender as causas da ocupación musulmana da Península Ibérica e a rápida extensión</p> <p>B2.1.2 Situar nun eixe cronolóxico os principais acontecementos desde o ano 711 ata o 1474</p> <p>B2.1.3 Diferenciar as distintas etapas políticas históricas de Al-Andalus</p> <p>B2.1.4 Resumir as principais características económicas, sociais e culturais de Al-Andalus</p> <p>B2.2.1. Explicar nun mapa histórico as diversas etapas dos reinos cristiáns comprendendo as causas que as orixinan.</p> <p>B2.2.2. Recoñecer a función que realizan as Cortes, así como a súa composición</p> <p>B2.2.3. Diferenciar as distintas organizacións políticas que presentan as Coroas de Castela, Aragón e o reino de Navarra</p>

<p>repopoación.</p> <p>B2.3. Os reinos cristiáns na Idade Media: réxime señorial e sociedade estamental. Tensións sociais</p> <p>B2.4. Os reinos cristiáns na Idade Media: do estancamento á expansión económica. Crises agraria e demográfica.</p> <p>B2.5. O Camiño de Santiago. Unha cultura plural: cristiáns, musulmáns e xudeus. Manifestacións artísticas.</p>	<p>a finais da Idade Media.</p> <p>B2.2.4 Distinguir as diferentes formas de repoboación.</p> <p>B2.3..1 Comprender a creación do réxime feudal e as súas consecuencias na sociedade estamental.</p> <p>B2.4.1. Explicar as distintas fases económicas así como os principais sectores económicos dos reinos cristiáns durante a Idade Media</p> <p>B2.5.1. Valorar a Escola de Tradutores de Toledo como centro de transmisión da cultura clásica e oriental ó continente europeo.</p> <p>B2.5.2 Entender o Camiño de Santiago como unha vía de transmisión cultural e artística común ó Oeste europeo.</p>
---	--

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B2.1.1. Explica as causas da invasión musulmá e da súa rápida ocupación da Península.	<ul style="list-style-type: none"> Comprende as causas da invasión musulmá Distingue as diversas formas de ocupación peninsular. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B2.1.2. Representa unha liña do tempo desde 711 ata 1474 e sitúa nunha ringleira os principais acontecementos relativos a Al-Andalus e noutra os relativos aos reinos cristiáns.	<ul style="list-style-type: none"> Realiza un eixe cronolóxico onde se sitúan os acontecementos salientables desde 711 ata 1474 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CSC
B2.1.3. Describe a evolución política de Al-Andalus.	<ul style="list-style-type: none"> Constrúe un esquema onde se observan as diferentes etapas políticas de Al-Andalus 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B2.1.4. Resume os cambios económicos, sociais e culturais introducidos polos musulmáns en Al-Andalus.	<ul style="list-style-type: none"> Sintetiza as características económicas, sociais e culturais dos musulmáns en Al-Andalus 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCEC
B2.2.1. Describe as grandes etapas e as causas xerais que conducen ao mapa político da Península Ibérica ao remate da Idade Media	<ul style="list-style-type: none"> Explica a través de mapas históricos as principais causas e fases da situación política da Península ibérica ao final da Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B2.2.2. Explica a orixe das Cortes nos reinos cristiáns e as súas principais funcións.	<ul style="list-style-type: none"> Explica o nacemento das Cortes, a súa función e composición 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B2.2.3. Compara a organización política da coroa de Castela, a de Aragón e o reino de Navarra ao remate	<ul style="list-style-type: none"> Diferenza as distintas formas de organización política nas coroas de Castela, 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC

da Idade Media.	Aragón e reino de Navarra o finalizar a Idade Media.	
B2.2.4. Comenta o ámbito territorial e as características de cada sistema de repoboación, así como as súas causas e as súas consecuencias.	<ul style="list-style-type: none"> Define e compara os distintos modelos de repoboación. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
B2.3.1. Describe as grandes fases da evolución económica dos territorios cristiáns durante a Idade Media.	<ul style="list-style-type: none"> Explica as grandes fases da evolución económica dos territorios cristiáns durante a Idade Media 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B2.4.1. Explica a orixe e as características do réxime señorial e a sociedade estamental no ámbito cristián.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza as causas da feudalización e explica a sociedade estamental dos reinos cristianos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CMCCT CSC
B2.5.1. Describe o labor dos centros de tradución.	<ul style="list-style-type: none"> Comprende o labor dos centros de tradución como transmisores de gran parte do saber clásico e oriental a Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCEC
B2.5.2. Procura información de interese (en libros e internet) sobre a importancia cultural e artística do Camiño de Santiago, e elabora unha breve exposición.	<ul style="list-style-type: none"> Explica as consecuencias culturais e artísticas que reportou o Camiño de Santiago a través da busca de información 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CD CAA

Bloque 3.- A formación da monarquía hispánica e a súa expansión mundial (1474-1700)

CONTIDOS CURRICULARES	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 3</p> <p>B3.1. Os Reis Católicos: unión dinástica de Castela e Aragón; reorganización do Estado; política relixiosa; conquista de Granada; descuberta de América; incorporación de Navarra; relacións con Portugal.</p> <p>B3.2. Auxe do Imperio no século XVI: dominios de Carlos I e de Filipe II; modelo político dos Austrias; conflitos internos; conflitos relixiosos no seo do Imperio; conflitos exteriores; exploración e colonización de América e do Pacífico; política económica respecto a América; a revolución dos prezos e o custo do Imperio.</p>	<p>B3.1.1. Comprender o significado e as consecuencias da unión dinástica no reinado dos Reis Católicos.</p> <p>B3.1.2. Identificar os medios utilizados polos Reis Católicos para intentar unha maior unión política</p> <p>B3.1.3. Mencionar as consecuencias que provocaron os principais acontecementos históricos neste período (conquista de Navarra e Granada, relación con Portugal, descubrimento americano)</p> <p>B3.2.1 Comparar a extensión territorial durante os reinados de Carlos I e Filipe II</p> <p>B3.2.2 Recoñecer os principais problemas que tiveron a nivel interno a monarquía dos Austrias do S.XVI</p> <p>B3.2.3. Identificar os conflitos exteriores por motivos relixiosos durante os reinados de Carlos I e Filipe II.</p> <p>B3.2.4 Interpretar nun mapa histórico a expansión colonial experimentada pola monarquía hispana durante o S.XVI</p> <p>B3.2.5. Mencionar os principais rasgos da colonización americana</p>

<p>B3.3. Crise e decadencia do Imperio no século XVII: os validos; expulsión dos mouriscos; proxectos de reforma de Olivares; guerra dos Trinta Anos e perda da hexemonía en Europa en favor de Francia; rebelións de Cataluña e Portugal en 1640; Carlos II e o problema sucesorio; crise demográfica e económica.</p> <p>B3.4. O Século de Ouro español: do Humanismo á Contrarreforma; Renacemento e Barroco na literatura e arte.</p>	<p>así como a política económica.</p> <p>B3.3.1 Entender as consecuencias da política dos validos durante o S.XVII.</p> <p>B3.3.2. Nomear as principais actuacións políticas do Conde Duque de Olivares e explica as consecuencias que acarrearon.</p> <p>B3.3.3 Relacionar as consecuencias da Guerra dos Trinta Anos coa perda hexemónica da monarquía no S.XVII</p> <p>B3.3.4. Comprender as causas das rebelións de Portugal e Cataluña indicando as súas consecuencias peninsulares.</p> <p>B3.3.5. Explicar as causas e consecuencias das crises demográficas e económicas do S.XVII</p> <p>B3.3.6. Elaborar unha liña cronolóxica onde aparezan os principais acontecementos dende 1474 ata 1700</p> <p>B3.4.1. Recoller información sobre algunha obra pictórica de Murillo ou Velázquez relacionándoa como unha fonte de estudo histórico.</p>
---	---

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B3.1.1. Define o concepto de unión dinástica aplicado a Castela e Aragón en tempos dos Reis Católicos e describe as características do novo Estado	<ul style="list-style-type: none"> Explica que supuso a «unión dinástica» en Castela e Aragón na época dos Reis Católicos e describe las características do novo Estado. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B3.1.2. Explica as causas e as consecuencias dos feitos máis relevantes de 1492.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza as causas e consecuencias dos acontecementos máis importantes do reinado dos Reis Católicos 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B3.1.3. Analiza as relacións dos Reis Católicos con Portugal e os obxectivos que perseguían.	<ul style="list-style-type: none"> Explica en que consistiron as relacións políticas con Portugal e extrae as consecuencias 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
B3.2.1. Compara os imperios territoriais de Carlos I e de Filipe II, e explica os problemas que provocaron.	<ul style="list-style-type: none"> Compara os imperios territoriais dos Austrias do S.XVI Explica os conflitos ós que se enfrontou a monarquía hispánica do S.XVI Representa nunha liña cronolóxica os principais acontecementos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
B3.2.2. Explica a expansión colonial en América e no Pacífico durante o	<ul style="list-style-type: none"> Localiza nun mapa histórico a expansión territorial española a nivel mundial durante este 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC

século XVI.	século	
B3.2.3. Analiza a política respecto a América no século XVI e as súas consecuencias para España, Europa e a poboación americana.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza as actuacións políticas, sociais e económicas en América, relacionándoo coas consecuencias que supuxeron. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
B3.3.1. Describe a práctica do valemto e os seus efectos na crise da monarquía	<ul style="list-style-type: none"> Explica en que consistiu a práctica do valemto, o seu máximo representante e os efectos que produciu na monarquía española. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B3.3.2. Explica os principais proxectos de reforma do Conde Duque de Olivares.	<ul style="list-style-type: none"> Explica os principais proxectos da reforma do Conde Duque de Olivares. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B3.3.3. Analiza as causas da guerra dos Trinta Anos e as súas consecuencias para a monarquía hispánica e para Europa.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza as causas da guerra dos Trinta Anos e as súas consecuencias para a monarquía hispánica e para Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CAA
B3.3.4. Compara e comenta as rebelións de Cataluña e Portugal de 1640.	<ul style="list-style-type: none"> Realiza unha comparación entre as rebelións de Cataluña e Portugal de 1640. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CAA
B3.3.5. Explica os principais factores da crise demográfica e económica do século XVII, e as súas consecuencias.	<ul style="list-style-type: none"> Explica en que consistiron as crises demográfica e económica do século XVII e as consecuencias que tiveron. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B3.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1474 ata 1700, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	<ul style="list-style-type: none"> Realiza un eixe cronolóxico onde sitúa os principais acontecementos históricos do S.XVII 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CSC
B3.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre os seguintes pintores do Século de Ouro español: El Greco, Ribera, Zurbarán, Velázquez e Murillo.	<ul style="list-style-type: none"> Busca información a través de diversas fontes sobre Diego de Velázquez. Analiza as características da súa obra como fonte histórica. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CD CAA CSC CCEC

Bloque 4.- España na órbita francesa: o reformismo dos primeiros Borbóns (1700-1788)

CONTIDOS CURRICULARES	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
B4.1. Cambio dinástico e Guerra de Sucesión: unha contenda civil e europea; a Paz de Utrecht e o novo equilibrio europeo; os pactos de familia con Francia.	<p>B4.1.1. Analizar a Guerra de Sucesión española como contenda civil e europea, explicando as súas consecuencias para a política exterior española.</p> <p>B4.1.2. Situar nunha liña cronolóxica os acontecementos destacados desde 1700 ata 1788</p> <p>B4.1.3. Explicar as características principais da nova orden que xurdiu en Europa despois da Paz de Utrecht e o papel que</p>

<p>B4.2. Reformas institucionais: novo modelo de Estado; Administración en América; Facenda Real; relacións Igrexa-Estado.</p> <p>B4.3. Economía e política económica: recuperación demográfica; problemas da agricultura, a industria e o comercio; liberalización do comercio con América.</p> <p>B4.4. Engalaxe económica de Cataluña. Estancamento económico de Galicia.</p> <p>B4.5. A Ilustración en España e Galicia: proxectistas, anovadores e ilustrados; despotismo ilustrado; novo concepto de educación; Sociedades Económicas de Amigos do País; prensa periódica.</p>	<p>desempeñou España nel.</p> <p>B4.2.1. Diferenciar os modelos políticos dos Austrias dos Borbóns.</p> <p>B4.2.2. Recoñecer a implantación dos Decretos de Nova Planta como un cambio na política peninsular.</p> <p>B4.2.3. Realizar un esquema coas principais institucións e órganos de goberno borbónicos na Península e América.</p> <p>B4.2.4. Comprender as relacións Igrexa-Estado na política regalista dos Borbóns.</p> <p>B4.3.1. Comentar a situación inicial dos diferentes sectores económicos, detallando os cambios introducidos e os obxectivos da nova política económica.</p> <p>B4.3.2. Explicar as medidas impulsadas por Carlos III no sector agrario, industrial e comercial.</p> <p>B4.4.1. Entender as causas do despegue económico de Cataluña, comparándoo coa evolución económica do resto de España, en concreto con Galicia.</p> <p>B4.5.1. Expoñer os conceptos fundamentais do pensamento ilustrado, identificando os seus canles de difusión.</p> <p>B4.5.2. Valorar as Sociedades Económicas de Amigos do País como elemento fundamental para a extensión das ideas ilustradas</p> <p>B4.5.3. Recoñecer as actuacións de Carlos III como as propias dun déspota ilustrado.</p>
--	---

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B4.1.1. Explica as causas da Guerra de Sucesión Española e a composición dos bandos en conflito.	<ul style="list-style-type: none"> Describe as causas da Guerra de Sucesión e relaciona os bandos en conflito. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B4.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1700 ata 1788, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	<ul style="list-style-type: none"> Realiza un eixe cronolóxico, situando os acontecementos históricos relevantes desde 1700 ata 1788 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CSC
B4.1.3. Detalla as características da nova orde europea xurdida da Paz de Utrecht e o papel de España nela.	<ul style="list-style-type: none"> Recoñece as consecuencias do Tratado de Utrecht e a nova orde europea xurdida tras el. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B4.2.1. Define os decretos de nova planta e explica a súa importancia na configuración do novo Estado borbónico.	<ul style="list-style-type: none"> Explica as consecuencias dos decretos de Nova Planta e os cambios políticos operados trala súa implantación 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC

B4.2.2. Elabora un esquema comparativo do modelo político dos Austrias e dos Borbóns.	<ul style="list-style-type: none"> • Compara nun cadro sinóptico os diferentes modelos políticos dos Austrias e Borbóns. • Realiza un esquema coas principais institucións e órganos de goberno borbónicos. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC • CAA
B4.2.3. Explica as medidas que adoptaron ou proxectaron os primeiros Borbóns para sanear a Facenda Real.	<ul style="list-style-type: none"> • Describe as medidas económicas iniciadas polos Borbóns para sanear a Facenda Pública 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B4.2.4. Describe as relacións Igrexa-Estado e as causas da expulsión dos xesuítas.	<ul style="list-style-type: none"> • Comprende a expulsión dos xesuítas como consecuencia máxima da política regalista dos Borbóns. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B4.3.1. Compara a evolución demográfica do século XVIII coa da centuria anterior.	<ul style="list-style-type: none"> • Compara gráficas demográficas do S.XVII e S.XVIII, extraendo conclusións. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC • CAA
B4.3.2. Desenvolve os principais problemas da agricultura e as medidas impulsadas por Carlos III neste sector.	<ul style="list-style-type: none"> • Explica os problemas e as medidas adoptadas por Carlos III para impulsar o sector agrícola. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B4.3.3. Explica a política industrial da monarquía e as medidas adoptadas respecto ao comercio con América.	<ul style="list-style-type: none"> • Expón o papel das Manufacturas Reais como unha política industrial da monarquía e as medidas adoptadas respecto al comercio con América. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B4.4.1. Especifica as causas da engalaxe económica de Cataluña no século XVIII.	<ul style="list-style-type: none"> • Compara o despegue económico de Cataluña con outras zonas xeográficas españolas, concretamente con Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B4.5.1. Comenta as ideas fundamentais da Ilustración e define o concepto de despotismo ilustrado.	<ul style="list-style-type: none"> • Enumera as ideas fundamentais da Ilustración. • Relaciona as actuacións políticas de Carlos III coas directrices do Despotismo Ilustrado. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CAA • CSC • CCEC
B4.5.2. Razona a importancia das Sociedades Económicas de Amigos do País e da prensa periódica na difusión dos valores da Ilustración	<ul style="list-style-type: none"> • Recoñece o papel desempeñado polas Sociedades Económicas de Amigos do País e da prensa como elementos fundamentais na difusión das ideas ilustradas. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC • CCEC

Bloque 5.- A crise do Antigo Réxime (1788-1833): Liberalismo fronte a Absolutismo

CONTIDOS CURRICULARES	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 5.</p> <p>B5.1. Impacto da Revolución Francesa: relacións entre España e Francia; Guerra da Independencia</p> <p>B5.2. Primeiro intento de revolución liberal, Cortes de Cádiz e Constitución de 1812.</p> <p>B5.3. Reinado de Fernando VII: restauración do absolutismo; trienio liberal; reacción absolutista</p> <p>B5.4. Emancipación da América española: protagonismo crioulo; fases do proceso; repercusións para España.</p> <p>B5.5. A obra de Goya como testemuño da época</p>	<p>B5.1.1 Analizar as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata a Guerra da Independencia, e especificar en cada fase os principais acontecementos e as súas repercusións para España.</p> <p>B5.2.1. Diferenciar as Cortes estamentais do Antigo Réxime das Cortes liberais.</p> <p>B5.2.2. Coñecer o proceso de formación das Cortes de Cádiz no transcurso da Guerra de Independencia.</p> <p>B5.2.3. Recoñecer as características esenciais da Constitución de 1812.</p> <p>B5.3.1. Sinalar nun eixe cronolóxico as diferentes etapas do reinado de Fernando VII</p> <p>B5.3.2. Comprender as causas dos enfrontamentos entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII.</p> <p>B5.3.3. Relacionar os pronunciamentos co intento dos liberais de achegarse ó poder, indicando os principais do período.</p> <p>B5.3.4. Comparar o réxime político e social do Antigo Réxime co novo liberal burgués.</p> <p>B5.4.1. Mencionar as causas e desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas.</p> <p>B5.4.2. Indicar as consecuencias que supuxo para España a perda das colonias americanas</p> <p>B5.5. Comprender a visión de Goya sobre a Guerra a través de su pintura.</p>

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B5.1.1. Resume os cambios que experimentan as relacións entre España e Francia desde a Revolución Francesa ata o comezo da Guerra de Independencia.	<ul style="list-style-type: none"> Sintetiza os cambios que experimentaron as relacións entre España e Francia nunha liña do tempo entre a Revolución francesa e o comezo da Guerra da Independencia. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B5.1.2. Describe a Guerra da Independencia: as súas causas, a composición dos bandos en conflito e o desenvolvemento dos acontecementos	<ul style="list-style-type: none"> Explica a formación dos bandos na Guerra Relaciona nun mapa histórico as etapas do conflito bélico, así como os principais acontecementos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B5.2.1. Compara as Cortes de Cádiz coas estamentais do Antigo Réxime.	<ul style="list-style-type: none"> Realiza unha comparativa entre as Cortes de Cádiz e as Cortes estamentais do Antigo Réxime. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
B5.2.2. Comenta as características esenciais da Constitución de 1812	<ul style="list-style-type: none"> Recoñece a través dos artigos constitucionais as características esenciais da Constitución de 1812 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
B5.3.1. Detalla as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII.	<ul style="list-style-type: none"> Desenvolve de maneira detallada as fases do conflito entre liberais e absolutistas durante o reinado de Fernando VII. Entende as causas dos pronunciamentos liberais durante este período 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B5.3.2. Define o carlismo e resume a súa orixe e os apoios con que contaba inicialmente	<ul style="list-style-type: none"> Menciona as ideas do carlismo. Localiza nun mapa histórico as zonas xeográficas proclives ó carlismo, explicando con que apoios contaba 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B5.3.3. Representa unha liña do tempo desde 1788 ata 1833 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa nun eixe cronolóxico os principais acontecementos históricos desde 1788 ata 1833 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CSC
B5.3.4. Representa nun esquema as diferenzas, en canto a sistema político e estrutura social, entre o Antigo Réxime e o réxime liberal burgués.	<ul style="list-style-type: none"> Compara nunha táboa as principais ideas do Antigo Réxime e o réxime liberal burgués. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
B5.4.1. Explica as causas e o desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas.	<ul style="list-style-type: none"> Expón as causas e desenvolvemento do proceso de independencia das colonias americanas 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B5.4.2. Especifica as repercusións económicas para España da independencia das colonias americanas.	<ul style="list-style-type: none"> Menciona as consecuencias económicas que provocou en España a perda das colonias americanas 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC

<p>B5.5.1. Procura información de interese (en libros e internet) sobre Goya e elabora unha breve exposición sobre a súa visión da guerra</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Expón a visión de Goya sobre a Guerra despois de buscar información en Internet e libros sobre a materia. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CD • CSC • CCEC
---	---	--

Bloque 6.- A conflitiva construción do Estado liberal (1833-1874)

CONTIDOS CURRICULARES	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 6.</p> <p>B6.1. O carlismo como derradeiro bastión absolutista: ideario e apoios sociais; as dúas primeiras guerras carlistas.</p> <p>B6.2. Triunfo e consolidación do liberalismo no reinado de Isabel II: primeiros partidos políticos; protagonismo político dos militares; lexislación económica de signo liberal; nova sociedade de clases.</p> <p>B6.3. Proceso constitucional.</p> <p>B6.4. Sexenio Democrático: revolución de 1868 e caída da monarquía isabelina; procura de alternativas políticas e monarquía de Amadeo I; primeira República; guerra de Cuba, terceira guerra carlista e insurrección cantonal.</p> <p>B6.5. Inicios do movemento obreiro español: condicións de vida da poboación obreira e labrega; a Asociación Internacional de Traballadores e o xurdimento das correntes anarquista e socialista.</p>	<p>B6.1.1. Entender o carlismo como unha resistencia absolutista ante o avance da ideoloxía liberal.</p> <p>B6.1.2. Analizar os apoios sociais do carlismo, a súa evolución no tempo e as súas consecuencias.</p> <p>B6.2.1 Elaborar un eixe cronolóxico indicando os acontecementos importantes durante o reinado de Isabel II.</p> <p>B6.2.2. Diferenciar as ideoloxías políticas dos partidos políticos xurdidos durante o reinado isabelino</p> <p>B6.2.3. Comprender o papel dos militares nos cambios políticos orixinados durante este período.</p> <p>B6.2.4.. Analizar as etapas políticas durante as Rexencias e o reinado de Isabel II.</p> <p>B6.2.5 Entender as desamortizacións como medidas económicas realizadas para liberar o mercado das terras.</p> <p>B6.2.6. Comparar as desamortizacións de Mendizábal e Madoz.</p> <p>B6.2.7 Diferenciar as características da nova sociedade de clases da anterior estamental.</p> <p>B6.3.1. Comparar o Estatuto Real das Constitucións de 1837 e 1845</p> <p>B6.4.1 Distinguir as etapas do Sexenio Democrático, analizando os acontecementos máis destacados deste período histórico.</p> <p>B6.4.2. Analizar as características esenciais da Constitución democrática de 1869</p> <p>B6.5.1. Relacionar os procesos internacionais da I Internacional Obreira e o xurdimento das correntes anarquista e socialista cos producidos en España durante o Sexenio Democrático.</p>

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B6.1.1. Identifica o ámbito xeográfico do carlismo e explica o seu ideario e os seus apoios sociais.	<ul style="list-style-type: none"> • Describir o fenómeno do carlismo como resistencia absolutista fronte á revolución liberal, analizando os seus compoñentes ideolóxicos, as súas bases sociais, a súa evolución no tempo e as súas consecuencias 	<ul style="list-style-type: none"> • CAA • CSC
B6.1.2. Especifica as causas e consecuencias das dúas primeiras guerras carlistas.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza as causas das dúas primeiras guerras carlistas e valora as consecuencias na política española. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B6.1.3. Representa unha liña do tempo desde 1833 ata 1874 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	<ul style="list-style-type: none"> • Realiza un eixe cronolóxico no que indica os acontecementos relevantes acaecidos entre 1833 e 1874 	<ul style="list-style-type: none"> • CMCCT • CAA • CSC
B6.2.1. Describe as características dos partidos políticos que xurdiron durante o reinado de Isabel II.	<ul style="list-style-type: none"> • Explica as diferenzas ideolóxicas entre os partidos políticos creados durante o reinado isabelino 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B6.2.2. Resume as etapas da evolución política do reinado de Isabel II desde a súa minoría de idade, e explica o papel dos militares.	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza a transición definitiva do Antigo Réxime ó réxime liberal burgués durante o reinado de Isabel II, explicando o protagonismo dos militares. • Entende as causas que levaron ás diferentes etapas políticas durante as Rexencias e o reinado de Isabel II 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B6.2.3. Explica as medidas de liberalización do mercado da terra levadas a cabo durante o reinado de Isabel II.	<ul style="list-style-type: none"> • Comprende as desamortizacións como unha medida para liberar o mercado da terra durante o reinado de Isabel II 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CAA • CSC
B6.2.4. Compara as desamortizacións de Mendizábal e Madoz, e especifica os obxectivos dunha e outra.	<ul style="list-style-type: none"> • Elabora unha táboa onde se aprecien as diferenzas entre as desamortizacións de Mendizábal e Madoz (obxectivos, tipos de terras desamortizadas...) 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CAA • CSC
B6.2.5. Especifica as características da nova sociedade de clases e compáraa coa sociedade estamental do Antigo Réxime.	<ul style="list-style-type: none"> • Diferenza a través de distintas fontes a nova sociedade de clases coa sociedade anterior estamental. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC • CCEC
B6.3.1. Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845.	<ul style="list-style-type: none"> • Compara o Estatuto Real de 1834 e as Constitucións de 1837 e 1845, baseándose en determinados elementos (soberanía, sufraxio, separación de poderes...) 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CAA • CSC

B6.4.1. Explica as etapas políticas do Sexenio Democrático.	<ul style="list-style-type: none"> Realiza un eixe cronolóxico coas etapas políticas do Sexenio Democrático indicando os principais acontecementos 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B6.4.2. Describe as características esenciais da Constitución democrática de 1869.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza as características fundamentais da Constitución democrática de 1869. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B6.4.3. Identifica os grandes conflitos do sexenio e explica as súas consecuencias políticas.	<ul style="list-style-type: none"> Diferenza as etapas do Sexenio, analizando os acontecementos de cada unha delas. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC
B6.5.1. Relaciona a evolución do movemento obreiro español durante o Sexenio Democrático coa do movemento obreiro internacional.	<ul style="list-style-type: none"> Conecta o movemento obreiro español e a súa evolución coa evolución do movemento obreiro internacional, durante o Sexenio democrático. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC

Bloque 7.- A Restauración Borbónica: implantación e afianzamento dun novo sistema político (1874-1902)

CONTIDOS CURRICULARES	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 7.</p> <p>B7.1. Teoría e realidade do sistema canovista: inspiración no modelo inglés; a Constitución de 1876 e o bipartidismo; quenda de partidos, caciquismo e fraude electoral.</p> <p>B7.2. Oposición ao sistema: catalanismo, nacionalismo vasco, rexionalismo galego e movemento obreiro.</p> <p>B7.3. Éxitos políticos: estabilidade e consolidación do poder civil; liquidación do problema carlista; solución temporal do problema de Cuba.</p>	<p>B7.1.1. Describir os puntos esenciais do sistema canovista da Restauración.</p> <p>B7.1.2. Analizar a Constitución de 1876</p> <p>B7.1.3. Entender o sistema político da Restauración (quenda de partidos, caciquismo, fraude electoral)</p> <p>B7.1.4. Situar nunha liña cronolóxica os principais feitos históricos entre 1874 e 1902</p> <p>B7.2.1. Comprender a orixe dos nacionalismos vasco,catalán e rexionalismo galego.</p> <p>B7.2.2. Describir a evolución sufrida polos nacionalismos e rexionalismo galego ó longo da Restauración.</p> <p>B7.2.3. Analizar as distintas correntes ideolóxicas obreiras e do campesiñado español durante este período.</p> <p>B7.3.1. Valorar o papel desempeñado polo exército durante o reinado de Afonso XII en relación ó período anterior.</p> <p>B7.3.2. Investigar sobre o problema cubano durante a Restauración.</p> <p>B7.3.3. Relacionar a terceira guerra carlista co fin da resistencia absolutista.</p>

B7.4. Perda das derradeiras colonias e crise de 1898: guerra de Cuba e con Estados Unidos; Tratado de París; rexeneracionismo.	B7.4.1. Describir as consecuencias económicas, sociais e políticas das perdas coloniais de 1898 B7.4.2. Analizar os principios ideolóxicos do rexeneracionismo
--	---

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B7.1.1. Explica os elementos fundamentais do sistema político ideado por Cánovas.	<ul style="list-style-type: none"> Describe os principais puntos do sistema canovista 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
B7.1.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1876.	<ul style="list-style-type: none"> Recoñece as características do liberalismo doutrinario na Constitución de 1876 a través de algúns dos seus artigos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B7.1.3. Describe o funcionamento real do sistema político da Restauración.	<ul style="list-style-type: none"> Comprende os mecanismos políticos do sistema político da Restauración. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B7.1.4. Representa unha liña do tempo desde 1874 ata 1902 e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	<ul style="list-style-type: none"> Constrúe unha liña cronolóxica situando os principais acontecementos históricos entre 1874 e 1902 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CSC
B7.2.1. Resume a orixe e a evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego.	<ul style="list-style-type: none"> Resume a orixe e evolución do catalanismo, o nacionalismo vasco e o rexionalismo galego 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCEC
B7.2.2. Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza as correntes ideolóxicas do movemento obreiro e labrego español, así como a súa evolución durante o derradeiro cuarto do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCEC CAA
B7.3.1. Compara o papel político dos militares no reinado de Afonso XII co das etapas precedentes do século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> Contrastar o papel do exército anterior á Restauración co desempeñado durante o reinado de Afonso XII 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
B7.3.2. Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista.	<ul style="list-style-type: none"> Describe a orixe, o desenvolvemento e as repercusións da terceira guerra carlista, utilizando textos e mapas históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B7.4.1. Explica a política española respecto ao problema de Cuba.	<ul style="list-style-type: none"> Investiga sobre a política española en relación ó problema cubano. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B7.4.2. Sinala os principais feitos do desastre colonial de 1898 e as	<ul style="list-style-type: none"> Constrúe un eixe cronolóxico localizando os principais feitos do desastre 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC

consecuencias territoriais do Tratado de París.	colonial de 1898 <ul style="list-style-type: none"> Menciona as consecuencias territoriais do Tratado de París	
B7.4.3. Especifica as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico.	<ul style="list-style-type: none"> Especificas as consecuencias para España da crise do 98 nos ámbitos económico, político e ideolóxico	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCEC

Bloque 8.- Continuidade e transformacións económicas no século XIX: un desenvolvemento insuficiente.

CONTIDOS CURRICULARES	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 8.</p> <p>B8.1. Lento crecemento da poboación: mantemento dun réxime demográfico antigo; excepción de Cataluña.</p> <p>B8.2. Economía española no XIX: agricultura protexida e estancada (efectos das desamortizacións; baixos rendementos); deficiente industrialización (industria téxtil catalá, siderurxia e a minaría); dificultades dos transportes (condicionamentos xeográficos; rede de ferrocarrís); comercio (proteccionismo fronte a librecambismo); finanzas (a peseta como unidade monetaria; desenvolvemento da banca moderna; problemas da Facenda; investimentos estranxeiros. O caso galego.</p>	<p>B8.1.1. Explicar as causas do lento crecemento demográfico español no S.XIX</p> <p>B8.1.2. Comparar a través de gráficas a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX.</p> <p>B8.2.1 Relacionar as consecuencias económicas que trouxeron as desamortizacións de Mendizábal e Madoz.</p> <p>B8.2.2. Investigar sobre as causas do baixo rendemento da agricultura española no S.XIX.</p> <p>B8.2.3. Resumir as características dos sectores industriais españois no S.XIX.</p> <p>B8.2.4. Comparar a situación española a comezos da revolución industrial cos países europeos máis desenvolvidos.</p> <p>B8.2.5. Explicar o desenvolvemento da rede ferroviaria en España, os seus obstáculos e o impulso coa Lei ferroviaria de 1855.</p> <p>B8.2.6. Diferenciar as políticas económicas proteccionistas e librecambistas ó longo do S.XIX.</p> <p>B8.2.7. Comprender as principais reformas económicas do S.XIX: unidade monetaria, banca e a reforma facendística de MonSantillán.</p> <p>B8.2.8. Explicar as consecuencias para a economía española dos investimentos estranxeiros.</p>

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B8.1.1. Identifica os factores do lento crecemento demográfico español no século	<ul style="list-style-type: none"> Explica as causas do lento crecemento demográfico español no	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA

XIX.	S.XIX	
B8.1.2. Compara a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> • Compara a través de gráficas a evolución demográfica de Cataluña coa do resto de España no século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CAA • CSC
B8.2.1. Explica os efectos económicos das desamortizacións de Mendizábal e Madoz.	<ul style="list-style-type: none"> • Relaciona as consecuencias económicas das desamortizacións de Mendizábal e Madoz. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B8.2.2. Especifica as causas dos baixos rendementos da agricultura española do século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> • Investiga sobre as razóns do baixo rendimento agrario español no século XIX 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B8.2.3. Describe a evolución da industria téxtil catalá, a siderurxia e a minaría ao longo do século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> • Realiza un esquema da evolución industrial téxtil en Cataluña, a siderurxia e a minaría durante o século XIX 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B8.2.4. Compara a revolución industrial española coa dos países máis avanzados de Europa.	<ul style="list-style-type: none"> • Extrae comparacións, a través de gráficas, do proceso industrial español e a Europa máis avanzada. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CAA • CSC
B8.2.5. Relaciona as dificultades do transporte e o comercio interior cos condicionamentos xeográficos.	<ul style="list-style-type: none"> • Relaciona o relevo peninsular coa dificultade de comercio e transporte. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CAA • CSC
B8.2.6. Explica os obxectivos da rede ferroviaria e as consecuencias da lei xeral de ferrocarrís de 1855.	<ul style="list-style-type: none"> • Realiza unha redacción, utilizando diversas fontes, sobre a rede ferroviaria e as consecuencias da Lei de ferrocarrís de 1855 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B8.2.7. Compara os apoios, os argumentos e as actuacións de proteccionistas e librecambistas ao longo do século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> • Diferenza as actuacións das diversas políticas económicas (proteccionismo e librecambismo) ó longo do S.XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CAA • CSC
B8.2.8. Explica o proceso que conduciu á unidade monetaria e á banca moderna.	<ul style="list-style-type: none"> • Comprende as circunstancias que fixeron posible a unidade monetaria e a banca moderna. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B8.2.9. Explica a reforma Mon- Santillán da Facenda pública e os seus efectos.	<ul style="list-style-type: none"> • Explica a reforma Mon-Santillán da Facenda pública e os seus efectos. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC
B8.2.10. Especifica como os investimentos en España de Francia e de Inglaterra afectaron o modelo de desenvolvemento económico español durante o século XIX.	<ul style="list-style-type: none"> • Comprende a influencia dos investimentos franceses e ingleses en España no modelo de desenvolvemento económico no século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> • CCL • CSC

Bloque 9.- . A crise do sistema da Restauración e a caída da monarquía (1902-1931)

CONTIDOS CURRICULARES	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 9</p> <p>B9.1. Intentos de modernización do sistema:revisiónismo político dos primeiros gobernos de Afonso XIII; oposición de republicanos e nacionalistas cataláns, vascos, galegos e andaluzes.</p> <p>B9.2. Quebra do sistema: impacto dos acontecementos exteriores (intervención en Marrocos; I Guerra Mundial; Revolución Rusa); crecente axitación social (Semana Tráxica de Barcelona; crise xeral de 1917; "trienio bolchevique" en Andalucía).</p> <p>B9.3. Ditadura de Primo de Rivera: directorio militar e directorio civil; remate da guerra de Marrocos; caída da ditadura; afundimento da monarquía.</p> <p>B9.4. Crecemento económico e cambios demográficos no primeiro terzo do século: efectos da Guerra Mundial na economía española; intervencionismo estatal da ditadura; transición ao réxime demográfico moderno; movementos migratorios; transvasamento de poboación da agricultura á industria.</p>	<p>B9.1.1. Explicar as principais actuacións revisionistas dos gobernos de Canalejas e Maura ó principio do reinado de Afonso XIII.</p> <p>B9.1.2. Construír un eixe cronolóxico onde sitúe os principais acontecementos entre 1902 e 1931</p> <p>B9.1.3. Comprender as causas da crise do sistema político da Restauración coa elaboración dun esquema.</p> <p>B9.2.1. Entender o papel desempeñado polos republicanos e nacionalistas en oposición ó sistema político da Restauración.</p> <p>B9.2.2. Analizar as consecuencias que provocaron en España os acontecementos exteriores (Marrocos, I Guerra Mundial, Revolución Rusa)</p> <p>B9.3.1. Coñecer o contexto favorable ó triunfo do golpe militar de Miguel Primo de Rivera, así como os seus alicerces.</p> <p>B9.3.2. Diferenciar ambos directorios, civil e militar polas actuacións e características propias de cada un deles.</p> <p>B9.3.3. Explicar as características da monarquía de Afonso III.</p> <p>B9.4.1. Describir os cambios económicos e demográficos en España no primeiro terzo do S.XX.</p> <p>B9.4.2. Analizar a influencia da intervención económica do goberno ditatorial na evolución económica do primeiro terzo do S.XX.</p>

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B9.1.1. Define en que consistiu o revisionismo político inicial do reinado de Afonso XIII, e as principais medidas adoptadas.	<ul style="list-style-type: none"> Explica os gobernos de Canalejas e Maura, o chamado revisionismo político, ó principio do reinado de Afonso XIII. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B9.1.2. Representa unha liña do tempo desde 1902 ata 1931, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa nunha liña de tempo os principais acontecementos políticos que tiveron lugar entre 1902 e 1931 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CSC
B9.1.3. Elabora un esquema cos factores internos e externos da quebra do sistema político da Restauración.	<ul style="list-style-type: none"> Comprende os factores da crise do sistema político da Restauración, elaborando un esquema. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC

B9.2.1. Especifica a evolución das forzas políticas de oposición ao sistema: republicanos e nacionalistas.	<ul style="list-style-type: none"> Explica o papel desempeñado polos republicanos e nacionalistas na oposición ó sistema político da Restauración. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B9.2.2. Explica as repercusións da I Guerra Mundial e da Revolución Rusa en España.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza as consecuencias que ocasionou a I Guerra Mundial na economía española. Comprende o papel xogado pola revolución rusa nas políticas do goberno así como no mundo obreiro. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B9.2.3. Analiza as causas, os principais feitos e as consecuencias da intervención de España en Marrocos entre 1904 e 1927.	<ul style="list-style-type: none"> Realiza un esquema onde se observen as causas, feitos e consecuencias da política española en Marrocos entre 1904 e 1927 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B9.2.4. Analiza a crise xeral de 1917: as súas causas, manifestacións e consecuencias.	<ul style="list-style-type: none"> Establece as causas, manifestacións e consecuencias da crise xeral de 1917 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B9.3.1. Especifica as causas do golpe de estado de Primo de Rivera e os apoios con que contou inicialmente.	<ul style="list-style-type: none"> Explica o contexto político que leva ó golpe militar de Primo de Rivera e os apoios con que conta. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B9.3.2. Describe a evolución da ditadura de Primo de Rivera, desde o directorio militar ao directorio civil e o seu remate.	<ul style="list-style-type: none"> Diferencia as distintas etapas da ditadura de Primo de Rivera analizando as características de cada etapa do directorio civil e militar 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B9.3.3. Explica as causas da caída da monarquía.	<ul style="list-style-type: none"> Explica as causas da caída de monarquía de Afonso XIII 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B9.4.1. Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza os efectos da I Guerra Mundial sobre a economía española. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B9.4.2. Describe a política económica da ditadura de Primo de Rivera.	<ul style="list-style-type: none"> Relaciona o intervencionismo económico do goberno durante a ditadura de Primo de Rivera coa evolución económica durante a mesma 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B9.4.3. Explica os factores da evolución demográfica de España no primeiro terzo do século XX.	<ul style="list-style-type: none"> Explica os factores demográficos que influíron na evolución da poboación española durante o primeiro terzo do S.XX. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC

Bloque 10.- A II República. A Guerra Civil nun contexto de crise internacional (1931-1939)

CONTIDOS CURRICULARES	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
BLOQUE 10. B10.1. A II República como solución	B10.1.1. Identificar as circunstancias que favoreceron a implantación da II República.

<p>democrática ao afundimento do sistema da Restauración</p>	<p>B10.1.2. Diferenciar as distintas forzas e institucións que apoian ou se opoñen a II República, comprendendo as súas razóns.</p>
<p>B10.2. Evolución política durante a II República: bienio reformista (Constitución de 1931; política de reformas; Estatuto de Cataluña; forzas de oposición á República); bienio radical-cedista (política restauradora e radicalización popular; revolución de Asturias); Fronte Popular (primeiras actuacións do Goberno; preparación do golpe militar).</p>	<p>B10.1.3. Comprender as consecuencias económicas da crise dos anos 30 en España.</p> <p>B10.2.1. Analizar a orixe da reforma agraria, a súa aplicación e consecuencias.</p> <p>B10.2.2. Diferenciar as actuacións políticas dos bienios reformista e radical-cedista.</p> <p>B10.2.3. Describir a revolución asturiana de 1934 en cuanto a causas, desenvolvemento e consecuencias</p> <p>B10.2.4. Explicar as causas da formación da Fronte Popular, indicando as actuacións do seu goberno ata a guerra civil.</p>
<p>B10.3. Guerra Civil: sublevación e desenvolvemento da guerra; dimensión internacional do conflito; evolución das dúas zonas; consecuencias da guerra.</p>	<p>B10.3.1. Analizar o contexto previo á Guerra Civil</p> <p>B10.3.2. Relacionar a Guerra Civil española co contexto internacional.</p> <p>B10.3.3. Confrontar a evolución política e económica dos bandos durante a guerra.</p> <p>B10.3.4. Mencionar as consecuencias demográficas, económicas e sociais da guerra</p> <p>B10.3.5. Realizar un esquema coas principais fases bélicas e os acontecementos destacables en cada unha delas.</p> <p>B10.3.6. Situar nun eixe cronolóxico os principais acontecementos históricos desde 1931 ata 1939</p>
<p>B10.4. Idade de Prata da cultura española: da xeración do 98 á do 36.</p>	<p>B10.4.1. Busca información en Internet ou libros sobre algún personaxe ou artista representativo da Idade de Prata da cultura española</p>

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
<p>B10.1.1. Explica as causas que levaron á proclamación da II República e relaciona as súas dificultades coa crise económica mundial dos anos 30.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Identifica as circunstancias que favoreceron a proclamación da II República Relaciona as dificultades da II República coa crise económica dos anos 30 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
<p>B10.1.2. Diferencia as forzas de apoio e oposición á República nos seus comezos, e describe as súas razóns e as principais actuacións.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Distingue as forzas políticas ou institucións a favor e en oposición á II República, entendendo as razóns e describindo as súas principais actuacións. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
<p>B10.2.1. Resume as reformas impulsadas durante o bienio reformista da República.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Realiza un esquema coas principais reformas do Bienio 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC

	reformista da II República.	
B10.2.2. Especifica as características esenciais da Constitución de 1931.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza as principais características democráticas da Constitución de 1931. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B10.2.3. Analiza o proxecto de reforma agraria: as súas razóns, o seu desenvolvemento e os seus efectos.	<ul style="list-style-type: none"> Explica a orixe da reforma agraria, a súa aplicación e consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B10.2.4. Compara as actuacións do bienio radical-cedista coas do bienio anterior.	<ul style="list-style-type: none"> Diferenza as actuacións políticas do bienio radical-cedista das do bienio anterior 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CAA
B10.2.5. Describe as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución de Asturias de 1934.	<ul style="list-style-type: none"> Entende o proceso da Revolución de Asturias de 1934 e extrae as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B10.2.6. Explica as causas da formación da Fronte Popular e as actuacións tras o seu triunfo electoral, ata o comezo da guerra.	<ul style="list-style-type: none"> Explica o nacemento da Fronte Popular, indicando as actuacións do seu goberno ata a Guerra Civil. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B10.3.1. Especifica os antecedentes da Guerra Civil.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza o contexto que precede a Guerra Civil 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B10.3.2. Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional.	<ul style="list-style-type: none"> Relaciona a Guerra Civil española co contexto internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
B10.3.3. Compara a evolución política e a situación económica dos dous bandos durante a guerra.	<ul style="list-style-type: none"> Confronta a evolución política e económica dos bandos durante a guerra. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
B10.3.4. Especifica os custos humanos e as consecuencias económicas e sociais da guerra	<ul style="list-style-type: none"> Menciona as consecuencias demográficas, económicas e sociais da guerra 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B10.3.5. Sintetiza nun esquema as grandes fases da guerra, desde o punto de vista militar.	<ul style="list-style-type: none"> Elabora un esquema onde aparezan as etapas bélicas cos acontecementos máis relevantes. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B10.3.6. Representa unha liña do tempo desde 1931 ata 1939, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	<ul style="list-style-type: none"> Sitúa nun eixe cronolóxico os principais acontecementos históricos desde 1931 ata 1939 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CSC
B10.4.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a Idade de Prata da cultura española.	<ul style="list-style-type: none"> Busca información en Internet ou libros sobre algún personaxe ou artista representativo da Idade de Prata da cultura española. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CD CAA CSC CSIEE CCEC

Bloque 11.- A ditadura franquista (1939-1975)

CONTIDOS CURRICULARES	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
<p>BLOQUE 11.</p> <p>B11.1. Características e evolución do franquismo: postguerra (grupos ideolóxicos e apoios sociais do franquismo; oscilantes relacións co exterior; configuración política do novo Estado; represión política; autarquía económica); anos do "desenvolvemento" (plans de desenvolvemento e o crecemento económico; transformacións sociais; reafirmación política do réxime; política exterior; crecente oposición ao franquismo); fin do franquismo (inestabilidade política; dificultades exteriores; efectos da crise económica internacional de 1973).</p> <p>B11.2. Cultura española durante o franquismo: cultura oficial; cultura do exilio; cultura interior á marxe do sistema.</p>	<p>B11.1.1. Relacionar os diferentes grupos ideolóxicos e apoios sociais que tivo o franquismo na súa etapa inicial.</p> <p>B11.1.2. Distinguir os trazos fundamentais de cada etapa política franquista</p> <p>B11.1.3. Describir a organización política do Estado franquista.</p> <p>B11.1.4. Relacionar as etapas políticas e económicas franquistas coa evolución acontecida fóra de España desde a Guerra Civil ata 1959.</p> <p>B11.1.5. Relacionar as etapas políticas e económicas franquistas coas que sucederon fóra de España desde 1959 ata 1973.</p> <p>B11.1.6. Explicar as causas que deron fin ó franquismo.</p> <p>B11.1.7. Relacionar a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional.</p> <p>B11.1.8. Describir as políticas económicas e as súas aplicacións nas diferentes etapas económicas do franquismo.</p> <p>B11.1.9. Describir os cambios realizados pola sociedade española durante o franquismo.</p> <p>B11.1.10. Diferenciar os grupos opositores á ditadura franquista e indica como foron evolucionando ó longo dela.</p> <p>B11.1.11 Situar nun eixe cronolóxico os principais acontecementos históricos desde o fin da Guerra Civil ata a morte de Franco.</p> <p>B11.2.1. Diferenciar as distintas manifestacións culturais desde o exilio, oficiais ou á marxe do sistema.</p>

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B11.1.1. Elabora un esquema cos grupos ideolóxicos e os apoios sociais do franquismo na súa etapa inicial.	<ul style="list-style-type: none"> Relaciona os grupos ideolóxicos e apoios sociais que tivo o franquismo na súa etapa inicial. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
B11.1.2. Diferencia etapas na evolución de España durante o franquismo, e resume os trazos esenciais de cada unha.	<ul style="list-style-type: none"> Distingue as distintas etapas na evolución de España durante o franquismo e as súas características principais. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC

B11.1.3. Explica a organización política do Estado franquista.	<ul style="list-style-type: none"> Describe como se organizaba politicamente o Estado franquista 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B11.1.4. Explica as relacións exteriores, a evolución política e a situación económica de España desde o remate da Guerra Civil ata 1959.	<ul style="list-style-type: none"> Relaciona as etapas políticas e económicas franquistas coas que sucederon fóra de España desde a Guerra Civil ata 1959 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B11.1.5. Explica as relacións exteriores, a evolución política e as transformacións económicas e sociais de España desde 1959 ata 1973.	<ul style="list-style-type: none"> Relaciona as etapas políticas e económicas franquistas coas que sucederon fóra de España desde 1959 ata 1973 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B11.1.6. Especifica as causas da crise final do franquismo desde 1973.	<ul style="list-style-type: none"> Explica cales foron as causas que supuxeron o final do franquismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B11.1.7. Relaciona a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional.	<ul style="list-style-type: none"> Relaciona a evolución política do réxime cos cambios que se producen no contexto internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CAA CSC
B11.1.8. Explica a política económica do franquismo nas súas etapas e a evolución económica do país.	<ul style="list-style-type: none"> Describe as políticas económicas e as súas aplicacións nas diferentes etapas económicas do franquismo. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B11.1.9. Describe as transformacións que experimenta a sociedade española durante os anos do franquismo, así como as súas causas	<ul style="list-style-type: none"> Describe os cambios realizados pola sociedade española durante o franquismo 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B11.1.10. Especifica os grupos de oposición política ao réxime franquista e comenta a súa evolución no tempo.	<ul style="list-style-type: none"> Diferenza os grupos opositores á ditadura franquista e indica como foron evolucionando ó longo dela. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B11.1.11. Representa unha liña do tempo desde 1939 ata 1975, e sitúa nela os principais acontecementos históricos.	<ul style="list-style-type: none"> Constrúe un eixe cronolóxico desde o fin da Guerra Civil ata a morte de Franco, situando nel os principais acontecementos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CSC
B11.2.1. Procura información de interese (en libros e internet) e elabora unha breve exposición sobre a cultura do exilio durante o franquismo.	<ul style="list-style-type: none"> Realiza un traballo de investigación sobre as diversas manifestacións culturais: cultura do exilio, cultura oficial, cultura á marxe do sistema 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CD CSIEE CCEC

Bloque 12. - Normalización democrática de España e integración en Europa (desde 1975)

CONTIDOS CURRICULARES	CRITERIOS DE AVALIACIÓN CURRICULARES
BLOQUE 12. B12.1. Transición á democracia: crise económica mundial; alternativas políticas ao franquismo, continuísmo, reforma ou ruptura; o papel do Rei; a	B12.1.1 Explicar as diferentes alternativas políticas, indicando as ideoloxías propias de cada unha delas. B12.1.2. Valorar o papel desempeñado polo rei na transición

<p>lei para a reforma política; primeiras eleccións democráticas.</p> <p>B12.2. Período constituínte: Pactos da Moncloa; preautonomías de Cataluña e o País Vasco; Constitución de 1978 e Estado das autonomías. O caso de Galicia.</p>	<p>democrática</p> <p>B12.1.3 Describir as consecuencias das reformas políticas emprendidas por Adolfo Suárez (Lei para a Reforma Política de 1976, lei de amnistía política de 1977...)</p> <p>B12.2.1. Indicar as causas e obxectivos dos Pactos da Moncloa</p> <p>B12.2.2 Comprender o contexto político no proceso de elaboración da Constitución de 1978.</p> <p>B12.2.3 Analiza as principais características democráticas da Constitución de 1978.</p> <p>B12.2.4. Explicar como se produciu o proceso autonómico de Cataluña e País Vasco.</p>
---	--

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	MÍNIMOS ESIXIBLES	COMPETENCIAS
B12.1.1. Explica as alternativas políticas que se propuñan tras a morte de Franco, e quen defendía cada unha.	<ul style="list-style-type: none"> Explica as posibles alternativas políticas trala morte de Franco e a ideoloxía de cada unha delas 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B12.1.2. Describe o papel desempeñado polo Rei durante a transición.	<ul style="list-style-type: none"> Analiza o papel desempeñado por Juan Carlos I durante a transición. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B12.1.3. Describe as actuacións impulsadas polo presidente de Goberno Adolfo Suárez para a reforma política do réxime franquista: lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, etc.	<ul style="list-style-type: none"> Describe as principais actuacións da reforma política de Adolfo Suárez (L.R.P de 1976, a lei de amnistía política de 1977...) 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B12.1.4. Explica as causas e os obxectivos dos Pactos da Moncloa.	<ul style="list-style-type: none"> Indica as causas e obxectivos dos Pactos da Moncloa. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B12.2.1. Explica o proceso de elaboración e aprobación da Constitución de 1978 e as súas características esenciais.	<ul style="list-style-type: none"> Comprende o contexto político no proceso de elaboración da Constitución de 1978. Analiza as principais características democráticas da Constitución de 1978. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC
B12.2.2. Describe como se estableceron as preautonomías de Cataluña e o País Vasco	<ul style="list-style-type: none"> Explica como se produciu o proceso autonómico de Cataluña e País Vasco. 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC

5.9.TEMPORALIZACIÓN E SECUENCIACIÓN DOS CONTIDOS

Xeografía e Historia 2º ESO

<u>UNIDADES DIDÁCTICAS</u>	<u>AVALIACIÓN</u>
1.- O INICIO DA IDADE MEDIA	1ª avaliación
2.- A EUROPA FEUDAL	
3.- O DESENVOLVEMENTO DAS CIDADES NA IDADE MEDIA	
4.- A CULTURA E ARTE NA IDADE MEDIA	
5.- AL- ANDALUS	2ª avaliación
6.- OS REINOS CRISTIÁNS HISPÁNICOS	
7.- O ESTUDO FÍSICO DE ESPAÑA E GALICIA	
8.- A POBOACIÓN NO MUNDO	3ª avaliación
9.- AS CIDADES	
10.- O CONTINENTE EUROPEO. POBOACIÓN E CIDADES	
11.- ESPAÑA E GALICIA: TERRITORIO, POBOACIÓN E CIDADES.	

Historia 4º ESO

<u>UNIDADES DIDÁCTICAS</u>	<u>AVALIACIÓN</u>
A CRISE DO ANTIGO RÉXIME	1ª avaliación
REVOLUCIÓN LIBERAIS E NACIONALISMOS	
A REVOLUCIÓN INDUSTRIAL E OS CAMBIOS SOCIAIS	
IMPERIALISMO, GUERRA E REVOLUCIÓN	2ª avaliación
O MUNDO DE ENTREGUERRAS	
A SEGUNDA GUERRA MUNDIAL	
A GUERRA FRÍA	3ª avaliación
A DESCOLONIZACIÓN E O TERCEIRO MUNDO	
O MUNDO DESDE 1945 ATA A ACTUALIDADE	

Historia de España 2º Bacharelato

<u>UNIDADES DIDÁCTICAS</u>	<u>AVALIACIÓN</u>
1.- A PENÍNSULA IBÉRICA DESDE OS PRIMEIROS HUMANOS ATA A DESAPARICIÓN DA MONARQUÍA VISIGODA	TODAS
2.- A IDADE MEDIA: TRES CULTURAS E UN MAPA POLÍTICO EN CONSTANTE CAMBIO	
3.- A FORMACIÓN DA MONARQUÍA HISPÁNICA E A SÚA EXPANSIÓN MUNDIAL	2ª e 3ª avaliacións
4.- O ANTIGO RÉXIME: OS PRIMEIROS BORBÓNS	
5A.- INICIOS E CONSOLIDACIÓN DO SISTEMA LIBERAL. A CONSTRUCIÓN DO ESTADO LIBERAL E O SEXENIO DEMOCRÁTICO	1ª avaliación
6.- ESTADO E NACIÓN NA RESTAURACIÓN BORBÓNICA	1ª avaliación
7.-AS TRANSFORMACIÓNS ECONÓMICAS NA ESPAÑA LIBERAL	2ª avaliación
8.- SEGUNDA REPÚBLICA E GUERRA CIVIL	
9.- ESPAÑA NO FRANQUISMO	3ª avaliación
10.- TRANSICIÓN Á DEMOCRACIA E ESPAÑA DEMOCRÁTICA	

6. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS

A educación pódese concibir como un proceso construtivo no que o alumno se converte no motor do seu propio proceso de aprendizaxe ao modificar el mesmo os seus esquemas de coñecemento. Xunto a el, o profesor exerce o papel de guía ao poñer en contacto os coñecementos e as experiencias previas do alumno cos novos coñecementos, ao tempo que permite ademais asegurar que o alumno poderá utilizar o aprendido en circunstancias reais e acadar novas aprendizaxes

Partindo disto, a metodoloxía empregada para o desenvolvemento da materia outorgará un protagonismo especial á práctica directa mediante o emprego de recursos didácticos específicos, co fin de que o alumnado observe e interprete os feitos xeográficos, históricos e artísticos a través de textos, imaxes, mapas ou informacións estatísticas.

Partimos da base de que o noso Departamento imparte materias moi diferentes e a distintos niveis educativos, que afectan ao diverso grao de madurez dos alumnos, implicando variadas estratexias para comprender os contidos, aínda así podemos aplicar métodos iguais cunha maior ou menor profundización e complexidade. Partindo dos coñecementos que xa ten o alumnado convén empregar dous tipos de estratexias, de exposición e de indagación.

A **estratexia expositiva** sérvenos para ofrecer ao alumnado unha información elaborada sobre un esquema conceptual que se irá desenvolvendo na clase a partir de medios tanto orais (preguntas), escritas (exercicios prácticos ou de comprensión) ou visuais (fotografías, vídeos, mapas, textos de lectura...) segundo o que consideremos necesario. Esta estratexia poderase utilizar preferentemente para os feitos e conceptos máis abstractos.

Outros contidos poden ser aprendidos mediante a realización de pequenos **traballos de investigación**, buscando información, ben individualmente ou en grupos, a partir do libro de texto e nos distintos medios (prensa, internet, enciclopedias, localización insitu...), favorecendo a reflexión, a crítica, a elaboración de hipóteses e que cada alumno/a asuma a responsabilidade da súa aprendizaxe. Neste sentido é relevante a utilización das tecnoloxías da información e a comunicación.

Na aprendizaxe é esencial atopar o equilibrio entre comprensión e memorización polo que convén axudar ao alumnado a diferenciar con claridade o que son datos informativos esenciais en cada tema polo que requiren ser memorizados e os que só teñen un interese coxuntural.

Tamén é importante facer especial fincapé no desenvolvemento de técnicas de traballo intelectual, sobre todo a comezo do curso, insistindo na comprensión lectora e a capacidade de expresarse correctamente. Neste sentido débense promover actividades que estimulen o interese e o hábito da lectura, a expresión oral e escrita, así como aquelas que requiran da utilización dun vocabulario rigoroso á hora de elaborar redaccións, resumos, esquemas, etc. Asemade é fundamental a adquisición dun pensamento evolutivo, abstracto, de interrelación e lóxico, co fin de potenciar a análise multicausal e a comprensión dos distintos acontecementos que se relacionan no espazo e no tempo.

É interesante que o alumno chegue a *aprender a aprender* desde a práctica diaria na clase, intentando adquirir o coñecemento de destrezas que logo poda utilizar no futuro, tal é o caso da resolución de cálculos, análise de situacións, comentarios de textos, etc., así como a construción de gráficas, mapas, cadros sinópticos, esquemas..., que contribuirían a formar unha sólida armazón intelectual.

Esta metodoloxía non iría completa se non desenvolvéramos nos alumnos o espírito crítico, que lle confira unha autonomía persoal futura, desta maneira podemos utilizar **debates**, nos que podan participar e mostren actitudes de atención, tolerancia e respecto, sempre cunha actitude positiva cara ó diálogo e mostrando unha posición razoada ante as cuestións plantexadas na aula.

A interdisciplinabilidade estará presente nas distintas unidades didácticas, pero pode fomentarse coa nosa colaboración en actividades doutros Departamentos ou realizados polo centro.

7. MATERIAIS, FERRAMENTAS E RECURSOS DIDÁCTICOS

O material imprescindible é o libro de texto como base do que arranca o proceso de aprendizaxe. No curso 2022-23 establécense os seguintes:

Xeografía e Historia de 2º ESO. XEOGRAFIA E HISTORIA. Saber Facer. Serie Descubre
Ed. Santillana (2016) ISBN **978-84-9972-582-6**

Xeografía e Historia de 4º ESO. XEOGRAFIA E HISTORIA. Saber Facer. Serie Descubre Ed. Santillana(2015) ISBN **978-84-9972-713-4**

Hª de España de 2º Bacharelato. Consorcio Editorial Galego. Baía Edicións (2016) ISBN **978 - 84-9995-200-0**

Outros recursos didácticos serían libros, enciclopedias, soporte informático..... como forma de investigación e aprendizaxe á hora de seleccionar información. Empregarase a aula virtual como apoio ás clases utilizando presentacións de powerpoint cos contidos necesarios para reforzar as explicacións realizadas na clase, documentos con tarefas paratrabalalr e corrixir nas clases, enlaces a vídeos e páxinas web que cubran a necesaria visión de conxunto e proporcionen outra forma de coñecemento, enlaces a actividades interactivas, etc...

8.PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN E CUALIFICACIÓN

Os **PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN** que aplicaremos son os seguintes:

1.- Probas escritas ou orais

Os exames poden resultar unha fonte de información útil para diversos fins: reproducir contidos conceptuais relevantes,relacionar contidos próximos,expresar opinións ou xuízos de valor, aplicar contidos procedementais, formular e resolver problemas de diversa índole.

Estas probas permiten valorar diversas actividades, dende aprendizaxes de tipo elemental (coñecer datas e sucesos, clasificacións etc...) ata chegar a actividades que conlevan procesos de descomposición – integración, isto é, analizar e sintetizar. Poderían consistir en: elaboración de resumos, esquemas e mapas conceptuais, elaboración de sínteses, comentario de imaxes artísticas, preguntas nas que se pide desenvolver un tema concreto, resolución dalgún suposto práctico ou elaboración dunha gráfica (gráficas lineais, diagramas de barras, climogramas, elaboración de eixes cronolóxicos, etc...); a realización por parte do alumno de comentarios de textos ou mapas xeográficos ou históricos (guiados); exercicios de definición ou relación entre conceptos,...

As probas tamén poderán incluír cuestións caracterizadas pola súa brevidade tanto na súa formulación como na súa posible solución e que resultan moi útiles para avaliar o coñecemento de datos, dominio da terminoloxía, precisión de conceptos, etc...

Con estas probas podemos valorar a capacidade dos alumnos para a selección e organización das ideas principais dun tema traballado, a súa capacidade de análise e tamén o seu xuízo crítico.

- **ESO:** Nelas deberán estar presentes nunha proporción razoable os contidos conceptuais e procedementais que correspondan á unidade ou unidades das que se examine o alumnado.

Estas probas constarán basicamente de varias partes que os alumnos e alumnas contestarán cun mínimo de coñecemento e coherencia nas súas respostas.

Así a parte de carácter procedemental e consistirá na interpretación de mapas e textos, de gráficas e diagramas, cadros para completar ou de fotografías/láminas de arte relacionadas coa materia obxecto de exame e adecuados ao seu nivel de aprendizaxe.

A parte de carácter conceptual, consistirá na definición de conceptos e cuestións básicas ou no desenvolvemento de cuestións reflexivas nas que se amose a asimilación dos contidos conceptuais, a capacidade de relación (como procedemento) e a habilidade discursiva.

Estas probas escritas realizaranse dúas veces en cada avaliación facendo **media entre elas**.

• **Historia de España (2º Bacharelato)** En cada trimestre haberá unha proba escrita seguindo o modelo e os criterios da CIUG na súa avaliación. Dita proba terá os seguintes apartados:

- **DEFINICIÓNS** (ata 2 puntos, 0,5 puntos por concepto). Preténdese que o alumnado amose precisión no manexo dos termos históricos. A resposta debe ser concreta, conforme ó estilo das entradas dos dicionarios especializados. Recoméndase unha extensión máxima de 3-4 liñas por concepto. Os conceptos para definir serán 4 e o seu valor total 2 puntos

En cada exame irán entrando de xeito progresivo as 70 definicións propostas pola CIUG.

- **PREGUNTA A DESENVOLVER NUNHA CARA DE FOLIO** (ata 3 puntos): O obxectivo deste exercicio é que o alumnado mostre o seu dominio dos contidos, pero tamén a súa capacidade para artellar unha resposta razoada e coherente. A resposta debe cingirse á cuestión presentada. Recoméndase unha extensión máxima dunha cara de folio (25-30 liñas). As cuestións, 16, repartidas en 4 bloques, tamén irán entrando de xeito progresivo e a partires da proba número 2, o exercicio presentará 2 posibilidades e a partires da proba número 4, 4 posibilidades, coma no exame ABAU.

- **COMPOSICIÓN DE TEXTO HISTÓRICO** (ata 5 puntos) sobre toda a materia da idade contemporánea comprendida nos 22 temas propostos pola CIUG e dividida nos séculos XIX e XX e que irán entrando de xeito progresivo.

Teranse en conta a capacidade de análise, a capacidade relacional, a axeitada utilización dos documentos e a precisión espazo-temporal.

Os modelos de exame das materias correspondentes a 2º de bacharelato poden ser modificados segundo as instrucións emitidas pola CIUG ao longo do curso académico

A proba final de Maio servirá para recuperar os bloques nos que o alumnado non acadou calificación positiva, seguíndose o modelo de exame que figura anteriormente.

2.- Observación do traballo na aula.-

Se, como pretendemos, conseguimos un ensino activo e participativo, debemos ter en conta a participación individual mediante o interese polas actividades, preguntas que fai, respostas ás preguntas do profesor ou dos compañeiros, actitude e participación nos traballos en grupo. Terase tamén en conta a actitude de respecto cara os demais membros da comunidade escolar, respecto a quenda de palabra, ás normas de convivencia, coidado do material, etc

Por outra banda, terase en conta a realización dos exercicios, así como o feito de traer diariamente o material correspondente á materia (libro de texto, caderno,...) e, especialmente, a actitude positiva dentro da aula (interese e atención ante a materia, actitude de respecto cara o profesor ou aos compañeiros/as, puntualidade, etc...).

Este apartado valorarase a partir dunha **rúbrica sobre a observación directa do traballo e participación na aula**

INDICADORES	NUNCA (0,1)	POUCO (2,3,4)	SUFICIENTE MENTE (5,6)	REGULAR MENTE (7,8)	MOITO (9,10)
Participa na clase e mostra interese pola materia (40 %)					

Realiza as tarefas propostas (20 %)					
Ten un comportamentocorrecto emostra respecto cara os compañeiros (25 %)					
Trae a clase o material necesario (15 %)					

3.- Presentación de traballos

Neste apartado entrarían unha grande variedade de traballos, que teñan por obxecto algún aspecto da Xeografía, da Historia ou a Historia da Arte. **Mediante a seguinte rúbrica** avaliaríanse as tarefas realizadas polos alumnos, tanto individualmente como en grupos, así como a súa exposición oral. En todo caso deben servir ao profesor para valorar a asimilación dos estándares de aprendizaxe traballados previamente.

INDICADORES	NADA (0,1)	POUCO (2,3,4)	SUFICIENTE MENTE (5,6)	REGULAR MENTE (7,8)	MOITO (9,10)
Participa activamente na busca de información e sabe seleccionar os contidos máis relevantes (20 %)					
Elabora e estrutura correctamente os contidos (40 %)					
Participa de xeito activo na elaboración dos esquemas e expón con claridade os contidos (30 %)					
Intégrase ben para o traballo en equipo (10 %)					

Caderno de clase: Aínda que non se valorará en porcentaxe dentro da nota da avaliación, recoméndase que cada alumno dispoña dun caderno a limpo onde consten todas as actividades realizadas

durante o curso reunindo unhas condicións de organización, limpeza e ortografía correctas, xa que constitúe un dos instrumentos para o estudo das dúas probas escritas que se realizarán en cada avaliación.

Actividades de recuperación.- A posta en práctica dun sistema de avaliación continua permitirá a aplicación dun reforzo inmediato naqueles casos nos que se detecten obxectivos non acadados, contidos non asimilados ou dificultades específicas que poidan impedir o progreso do alumno/a. Polo tanto, os alumnos/as que suspendan unha avaliación, realizarán un exame de recuperación desa parte, antes da seguinte avaliación.

No caso da materia de Historia de España de 2º Bacharelato realizarase unha única recuperación final de toda a materia para aqueles alumnos que no acadasen en maio o mínimo para aprobar.

Os mínimos esixibles están incluídos nas programacións por niveis, figurando no apartado 6.

PROCEDEMENTOS DE CUALIFICACIÓN

A nota global do alumno/a en cada avaliación, será de 0 a 10, e estará formada pola valoración dos coñecementos, dos procedementos e as actitudes, desglosándose a porcentaxe da seguinte maneira:

ESO: a media obtida polas probas escritas representará o 75 % do valor da nota en cada avaliación (**7'5 puntos**); a observación directa do traballo e participación na aula e valoración das tarefas propostas poden puntuar ata o 10% da nota (**1 punto**), en caso de mostrar actitudes negativas levaría ao alumno a non contar esta porcentaxe na súa nota global; e finalmente, a presentación de xeito correcto de todo tipo de traballos (tanto a nivel individual como en equipo) propostos polo profesor en cada tema puntuará ata o 15 % da nota da avaliación (**1'5 puntos**).

En 4º ESO na opción de aplicadas as porcentaxes varían respecto ao resto de grupos no referente ás probas escritas (representando o 70 % da nota en cada avaliación **-7 puntos-**); e á presentación de traballos propostos polo profesor que poderán puntuar ata o 20 % da nota da avaliación (**2 puntos**).

2º BACHARELATO:

Historia de España.- As probas diagnósticas de estudo a asimilación, así como os kahoots de repaso que se farán de xeito periódico, así como a observación do traballo e actitude no día a día da aula terán un valor do 20% (**2 puntos**)

O 80% (**8 puntos**) será o resultado das notas obtidas nas probas escritas parciais realizadas durante o trimestre seguindo o modelo e os criterios da CIUG na súa avaliación.

A execución formal dos exames por parte do/a alumno/a debe ser correcta tanto a nivel de presentación (limpeza, marxes) como de ortografía, podendo ser descontados ata 2 puntos sobre una nota de 10, como máximo, por estas razóns.

A nota final da materia será a media obtida a partir da suma da nota da 1ª avaliación, da nota da 2ª avaliación e da nota da terceira avaliación.

Addenda relativa á avaliación final na ESO

Seguindo as instrucións da Dirección Xeral de Ordenación e Innovación Educativa, relativas á Orde do 27 de decembro de 2022 que modifica a Orde do 20 de maio de 2022 pola que se aproba o calendario escolar para o curso 2022/23 na que se modifica a avaliación do alumnado da ESO, ao establecer que a sesión da terceira avaliación parcial e de avaliación final deste alumnado deberá realizarse conxuntamente a partir do día 22 de xuño de 2023, o Departamento de Xeografía e Historia do IES Terra de Trasancos decide:

-A **cualificación final** do alumnado da ESO será o resultado da media proporcionada entre as cualificacións acadadas nas tres avaliacións parciais realizadas durante o curso (incluíndo as obtidas nas respectivas recuperacións). Esta proporción pode variar dependendo da complexidade da materia dada

no trimestre (dificultade ou cantidade)

-Ao realizar recuperacións despois de cada avaliación parcial, **non se levará a cabo un exame final extraordinario** en ningún dos niveis da ESO.

Cráterios de cualificación da avaliación extraordinaria (Bacharelato)

No caso do alumnado de Bacharelato que **non** adquiriu as aprendizaxes e competencias imprescindibles na avaliación final ordinaria do curso 2022-23, a cualificación na avaliación extraordinaria corresponderase nun 10 % coa nota (de 0 a 10) obtida nas actividades de recuperación propostas para realizar na aula nas clases do mes de xuño, e nun 90 % coa nota obtida (de 0 a 10) no exame final extraordinario a realizar nas datas previstas polo centro.

9. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE.

Para a análise do proceso de ensino e da práctica docente utilizaremos rúbrica baseadas nos seguintes aspectos:

MOTIVACIÓN POR PARTE DO PROFESOR CARA A APRENDIZAXE DO ALUMNADO

INDICADORES	VALORACIÓN (0 – 5)	PROPOSTAS DE MELLORA
Presento ao principio de cada sesión un plan de traballo, explicando a súa finalidade.		
Relaciono os temas da materia con acontecementos da actualidade		
Informo ao alumnado dos progresos conseguidos así como das dificultades atopadas.		
Estruturo e organizo os contidos dando unha visión xeral de cada tema (guións, mapas conceptuais, esquemas...)		
Fomento a participación do alumnado nos debates dentro do proceso de ensino		

PLANIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA E COORDINACIÓN CO RESTO DO PROFESORADO

INDICADORES	VALORACIÓN (0 – 5)	PROPOSTAS DE MELLORA
Teño establecido que cada nivel académico está estruturado por Unidades Didácticas		
Deseño a programación didáctica baseándome en competencias básicas que debe de adquirir o alumnado		
Formulo os obxectivos didácticos de forma que expresan claramente as habilidades que o alumnado debe acadar		
Establezo, de modo explícito, os criterios, procedementos e instrumentos de avaliación que permiten facer o seguimento do progreso do alumnado e comprobar o grao no que acadan as aprendizaxes.		
Planifico a actividade educativa de forma coordinada co resto do profesorado do departamento		

Coordínome con outros profesionais (profesores de apoio, PT, Departamento de Orientación), para modificar e/ou adaptar contidos, actividades, metodoloxía, recursos...

ESTRUTURA E COHESIÓN NO PROCESO ENSINO/APRENDIZAXE

INDICADORES	VALORACIÓN (0 – 5)	PROPUESTAS DE MELLORA
Deseño actividades que aseguran a adquisición dos obxectivos didácticos previstos		
Propoño ao alumnado actividades variadas (de introdución, de motivación, de desenvolvemento, de síntese, de consolidación, de ampliación e de avaliación).		
Facilito a adquisición de novas aprendizaxes a través de diversas metodoloxías (lección maxistral, traballo cooperativo, traballo individual)		
Distribúo o tempo adecuadamente: (breve tempo de exposición e o resto do mesmo para as actividades que o alumnado realiza na clase).		
Utilizo recursos didácticos variados (audiovisuais, informáticos, técnicas de aprender a aprender...), tanto para a presentación dos contidos como para a práctica do alumnado, favorecendo o seu uso autónomo por parte dos mesmos.		
Comprobo, de diferentes modos, que o alumnado entendeu a tarefa que ten que realizar: facendo preguntas, facendo que verbalicen o proceso, etc..		

SEGUIMENTO DO PROCESO DE ENSINO/APRENDIZAXE

INDICADORES	VALORACIÓN (0 – 5)	PROPOSTAS DE MELLORA
Reviso frecuentemente as actividades propostas dentro e forada aula, adecuando os tempos, agrupamentos e materiais utilizados.		
En caso de obxectivos insuficientemente acadados, propoño novas actividades de repaso que faciliten a súa adquisición.		
En caso de obxectivos suficientemente acadados, propoño actividades de ampliación que faciliten un maior grao de adquisición.		
Adapto o material didáctico e os recursos ás características e necesidades do alumnado realizando traballos individualizados e diferentes tipos de actividades e exercicios.		
Planteo traballo en grupo para analizar as interaccións entre o alumnado.		

AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINO/APRENDIZAXE

INDICADORES	VALORACIÓN (0 – 5)	PROPOSTAS DE MELLORA
Cada unidade didáctica ten claramente establecidos os criterios de avaliación		
Utilizo suficientes criterios de avaliación que atendan de xeito equilibrado a avaliación dos diferentes estándares		
Uso diferentes instrumentos de avaliación (probos orales e/ou escritas, portfolios, rúbricas, observación directa...) para coñecero seurendemento académico.		
Utilizo os resultados da avaliación para modificar os procedementos didácticos e mellorar a miña intervención docente		
Realizo unha avaliación inicial a principio de curso, para axustar a programación, na que teño en conta o informe final do titor anterior, o doutros profesores, e do Departamento de Orientación.		

10. ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

No presente curso este Departamento contará con alumnos que presenten as Xeografía e Historia pendentes de 1º, 2º e 3º de ESO, ademais da Hª do mundo Contemporáneo de 1º Bacharelato

Para os alumnos que non superaron a materia de Xeografía e Historia de cursos anteriores da ESO e 1º de Bacharelato, establécense os pasos seguintes para a recuperación da materia:

- A principios de curso, no mes de setembro, o alumnado con materias pendentes son convocados a unha reunión na que se lles entregará por escrito os contidos mínimos e os criterios de avaliación, que serán os establecidos no curso anterior.
- Aportaráselles tamén o material que precisen para preparar a materia. Este material, realizado polo Departamento de Xeografía e Historia, consistirá nunhas fichas de traballo cunha selección de termos, conceptos, supostos teóricos e prácticos da materia a recuperar, agrupados en dous conxuntos que entregarán aos alumnos para a elaboración e resolución dos mesmos antes dos exames parciais de recuperación.
  - Ao longo do curso poderán plantexarse dúbidas que serán resoltas polo xefe de departamento.
  - Realizaranse dous exames parciais de recuperación da materia pendente: A principios do mes de Novembro farase un primeiro exame parcial e na primeira metade do mes de Febreiro ten lugar o segundo exame parcial. Estas datas estarán fixadas no calendario preparado pola xefatura de estudos. Estes exames contabilizarán ata 7'5 puntos en cada avaliación parcial para o alumnado.
  - Con anterioridade aos exames parciais os/as alumnos/as deberán realizar un boletín de traballo, que inclúe os contidos dos que se examinarán, e entregalo nas datas que lles sexan marcadas, co fin de serlles devoltos, xa corrixidos, para o seu estudo definitivo. Este traballo contará ata un ata 2'5 puntos da nota do parcial sempre que se realice de forma correcta na súa totalidade e sen erros nin faltas ortográficas ou de redacción; non sexa igual ó de algún compañeiro; ou por outros motivos que faga restar puntuación. O alumno/a que non entregue os exercicios na data indicada contabilizará un 0 neste apartado e poderá presentarse a cada exame parcial, pero debe obter 5 puntos sobre 7'5 para lograr o aprobado.
  - Os/as alumnos/as que cursen 3º PDC coa materia de Xeografía e Historia pendente de cursos anteriores, debido ás dificultades de aprendizaxe que presentan, irán realizando este traballo na aula baixo a supervisión da profesora que imparte o ámbito socio-lingüístico en 3º PDC, sendo corrixido finalmente polo xefe do departamento de X e Hª quen o valorará seguindo os criterios de avaliación marcados anteriormente

(comprensión, presentación, expresión escrita, etc.). Este traballo contará ata un 50% da nota sempre que se realice de forma correcta na súa totalidade e sen erros nin faltas ortográficas ou de redacción.

- Se o alumno aproba este traballo, non precisaría realizar o exame acadando un 5 como nota do parcial. No caso de querer obter maior nota poderá presentarse de xeito voluntario a un exame valorado sobre 5 sumándose a cualificación obtida neste á nota do traballo.
- Se o alumno non acada os 5 puntos do traballo deberá presentarse obrigatoriamente ao exame valorado sobre 5, sendo a nota global a suma da puntuación acadada no traballo máis a nota obtida no exame.

A nota final será a media das dúas avaliacións parciais. En caso de suspender algunha das avaliacións parciais cunha nota non compensatoria co outro (inferior a 4 puntos na suma da puntuación da ficha e o exame), na primeira semana de Maio, realizarase un exame final para aqueles alumnos que deban recuperar as avaliacións parciais suspensas.

12. AVALIACIÓN INICIAL E MEDIDAS INDIVIDUAIS E COLECTIVAS

A avaliación debe ser continua, formativa e integrada no proceso ensino-aprendizaxe. Partiremos dunha avaliación inicial coa que pretendemos valorar os coñecementos previos e esquemas mentais do alumnado. Para levala a cabo deberemos ter en conta a información do alumnado que consta nos informes elaborados ao remate do anterior curso escolar:

-A nivel académico podemos coñecer as calificacións obtidas na avaliación ordinaria do curso anterior. A partir delas podemos saber cal foi a calificación obtida na materia, se o alumnado é repetidor, se tivo algún programa de reforzo ou apoio, ou se asistiu ao PROA.

- A nivel condutual e de convivencia podemos saber se o alumnado tivo condutas contrarias ás normas de convivencia e os motivos das mesmas, se recibiu amonestacións na clase, se participou ,oito ou pouco na dinámica da clase,ou se tivo problemas de acoso/bullying

Á existencia de atención á diversidade: existencia de ACI, reforzo, etc.

En segundo lugar é importante a información que se obtén a partir da observación nas primeiras semanas de clase vendo como é a motivación do alumnado, interese e participación, se trae ou non o material escolar, etc.

Por último, o terceiro instrumento desta avaliación será unha proba inicial. Dita proba, consistente nunha serie actividades (comprensión de textos, vocabulario, feitos históricos ou coñecementos xeográficos e artísticos...) avaliará, fundamentalmente, a adquisición dos estándares mínimos de aprendizaxe do curso inmediatamente anterior, aínda que tamén contemplará aspectos relacionados coas áreas e materias do curso presente, orientándonos cara o establecemento das estratexias de aprendizaxe e a realización das actividades máis axeitadas á súa realidade.

Unha vez analizados os resultados desta avaliación inicial, procederemos a la toma de medidas de reforzo ou adaptacións, previo informe do Departamento de Orientación e contando co apoio do P.T do centro. Estes alumnos recibirán unha atención o máis individualizada posible con exercicios e actividades adaptados ás súas capacidades e destrezas.

13. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

Enténdese por atención á diversidade o conxunto de medidas e accións que teñen como finalidade adecuar a resposta educativa ás diferentes características e necesidades, ritmos e estilos de aprendizaxe, motivacións, intereses e situacións sociais e culturais de todo o alumnado. As medidas de atención á diversidade, rexeranse polo recollido no Plan de Atención á diversidade do centro e na lexislación vixente, indo sempre do ordinario ao extraordinario e podendo ser modificadas froito da avaliación continuada das mesmas

As medidas propostas para a atención á diversidade no departamento de Xeografía e Historia son o reforzo educativo e as adaptacións curriculares. Estableceranse os que sexan necesarios partindo da avaliación inicial e a avaliación continua e contando co asesoramento do Departamento de Orientación.

O reforzo educativo é unha medida ordinaria de atención á diversidade que afecta a elementos non prescritivos do currículo, é dicir, á secuencia de contidos, ás formas e instrumentos de avaliación, á organización da aula, etc. Estas medidas de reforzo serán elaboradas e levadas a cabo no contexto escolar polo profesor que imparte a materia, os destinatarios serán aqueles alumnos que coa modificación deses elementos non prescritivos do currículo poden seguir o proceso ordinario de ensinanza-aprendizaxe. Para os alumnos que precisen reforzo farase un seguimento dos mesmos proporcionándolles follas de actividades que irán resolvendo na casa e entregarán de novo o profesor. Tamén se contempla a posibilidade de realizar para este alumnado probas específicas adaptadas ás súas posibilidades.

As adaptacións curriculares individualizadas son modificacións que afectan a elementos prescritivos do currículo: obxectivos, contidos e criterios de avaliación. Estas adaptacións teñen como destinatarios ós alumnos sobredotados e os que teñen dificultades graves de visión, audición ou motricidade. A realización destas adaptacións faraa o profesor que imparta a materia coa colaboración do departamento e os profesionais de orientación psicopedagóxica.

Outro aspecto a desenvolver será, na medida das posibilidades, respostar e satisfacer as demandas e curiosidades dos alumnos que presentan capacidades por encima da media, tratando de fomentar as súas inxenuidades individuais.

A relación de alumnado que é obxecto de medidas de atención á diversidade recollerase nas actas de departamento.

14. ELEMENTOS TRANSVERSAIS

A materia de Xeografía e Historia é posiblemente unha das que recollen máis contidos relacionados cos elementos transversais, polo tanto están sendo traballados durante todo o curso de forma directa ou indirecta.

En relación á **educación moral e cívica**, os alumnos reflexionan sobre os dereitos humanos cando entran en contacto con sociedades divididas por privilexios coa existencia da escravitude ou con Constitucións, por exemplo. O día da Constitución (decembro) é unha data que pode servir para valorar este documento histórico.

A **educación para a paz** aparece en temas como a tolerancia relixiosa, conflitos bélicos ou sociais, desigual desenvolvemento, etc., aínda que é tratado ao longo do curso, pode facerse unha lectura ou comentario sobre ela en outubro (día da Paz). O obxectivo sería valorar a diversidade humana, impedindo o xurdimento de condutas xenófobas e intolerantes, considerando a diversidade cultural como unha realidade a respectar.

A **educación para a saúde** inclúe a preservación dos medios naturais como unha maneira de procurar ao ser humano unha mellor calidade de vida, ademais do coidado persoal en canto a hixiene, alimentación e saúde. Os contidos de xeografía sobre os medios naturais e os de historia sobre costumes alimentarios e hixiénicos doutras culturas ou épocas, así coma o descubrimento de vacinas ou métodos profilácticos contribúen a desenvolver estes valores no alumnado.

A **educación no sexista** intenta evitar a diferenciación por motivo sexual que aínda persiste na nosa sociedade. Nos libros de texto recóllese o papel xogado pola muller nas distintas culturas e situacións históricas. O día internacional da muller en marzo é un bo momento para reflexionar sobre esas mulleres anónimas ou máis coñecidas que contribuíron á evolución social nunha historia marcada por homes.

A **educación para o consumo** pode serlles útil para que analicen a publicidade, o consumismo e ademais, reflexionen sobre os seus hábitos de consumo.

A **educación sexual** é tratada nos temas de control de natalidade e o desenvolvemento demográfico por continentes o países.

A **educación viaria** ten o seu lugar adecuado nos contidos relacionados co transporte e urbanismo.

15. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES (ver Plan Anual de AACCEE).

Para o presente curso, o departamento de Xeografía e Historia propondrá as seguintes actividades para os cursos dos que é obxecto esta programación:

2º ESO: Visita a Cabana de Bergantiños, visitando o Dolmen de Dombate, Castro de Borneiro e Castelo de Vimianzo.

4º ESO: Participación na V Olimpíada Galega de Historia, organizada pola Facultade de Xeografía e Historia de Ourense (Universidade de Vigo) no mes de maio-xuño de 2023

Ademais o departamento estará aberto á posibilidade de realizar algunha actividade máis no caso de presentarse algunha interesante ao longo do curso, e a manter a colaboración noutras actividades propostas desde o propio centro (dirección, biblioteca, ou outros departamentos).

16. REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

Os procedementos para avaliar a programación levaranse a cabo do xeito seguinte:

1. Mediante análise do seguimento e desenvolvemento da programación nas reunións de departamento ao longo do curso nas reunións de departamento.

2. Mediante a rúbrica completada despois de cada avaliación recollida no documento “avaliación da función docente”, no que aparecen rexistrados aspectos relacionados co desenvolvemento da programación e organización como:

- A adecuación de obxectivos, contidos e criterios de avaliación ás características e necesidades do alumnado.

- A necesidade de modificar os procedementos de avaliación

- A necesidade de levar a cabo medidas de atención á diversidade.

- O desenvolvemento dos obxectivos de área establecidos na programación.

3. Mediante a memoria de fin de curso na que se recollan os resultados obtidos, os problemas detectados e os posibles cambios a realizar na programación para o seguinte curso.

17. ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PLAN LECTOR (ver Plan Lector).

18. ACCIÓNS DE CONTRIBUCIÓN AO PLAN TIC (ver Plan TIC).

SINATURAS DOS MEMBROS DO DEPARTAMENTO

En Narón a 20 de Setembro do 2022

Asdo. Antonio Varela Padín

Asdo. Adrián Rodríguez Rodríguez